

Kungl. Utrikesdepartementet.

Avd: _____

Grupp: _____

Mål: 40. _____

Huber; Ernst

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Innehåller Hilles berättelse och
Kabinettssekr.:s översikt av Urendet juli 1954.

af Sandeberg	Richter, Wolfgang
Christiansen	Kurzböck
Berndt	Vollmeier
Huber, Paula	Schweinberger
Langfelder	Orlof
Malinovsky	Kisis
Roedl	Feingersch
Loyda	Stöger
Fricke	Eisenhauer
Scheer	Messely
Traut	Gönnner
Pelkonen	Keitel
Hengstenberg	Manfred
Kraft	Rensinghoff
Stahel	Stelzer
de Mohr	Svoboda
Mohrmann	Tucek
Spalke	Schuster
Hofstetter	Langer
Philipp	Wittern
Tomsen	Muschl
Moschetti	Gerstenberg
Mohrmann	Hansen
Zechlin	Angelis
Carl, Stefan	Stadeska
Halevi	Hesch
Pörtzgen	Schickelbruber
Supprian	Schneider
de Rivo	Mawlik
Vysjinsky	Nitschē
Koreen	Schmidt
Parmer	Lizt
von Hinckeldey	Schlüter
Hahn	Huber, Ernst
Oretnik	Armster, Otto
Weimroth, fru	Parschau
Tarbuk-Sensenhorst	Armster, Hilde
Gamillscheeg	Hille, Wilhelm

Pelkonnen (Welkonnen)

Schmidt

Wendling

"Vadio" (mexikanare)

Braun

Geisler

Shellhorn

Schlütter

Evelio Vadillo Martinez (se
"Vadio" ovan)

Kitschmann

Richter., Gustav

Huber

Utdrag av en P.M. den 18 september 1951 över
samtal med Redaktör af Sandeberg.

Bland tyskar, som af Sandeberg träffade i Ryssland, minns han en löjtnant Huber från Regensburg. Den som bäst har reda på personer, som vid tiden ifråga voro arresterade i Ryssland (Moskva) är förenämnde Christiansen, som har upprättat ett kartotek över fångar, han kommit i kontakt med.

Beträffande löjtnant Huber uppger af Sandeberg, att han i viss mån hjälpt Hubers dotter med några paket m.m. Från en bekant till Huber, Dr. med. Dietrich Berndt, (20 Elvershausen n:r 49, Krs. Northeim, Hannover, har af Sandeberg erhållit ett den 2 Maj 1948 från Elvershausen skrivet brev, varur bl.a. framgår, att Berndt för kort tid sedan återvänt från rysk krigsfångenskap. Berndt vill överföra hälsningar från Huber och tack för hjälpen åt dottern. Huber, vilkens förnamn är Heinz och titeln Oberleutnant, kvarhölls i Krasnogorsk till slutet av 1945. Från Krasnogorsk hade han förts till Wologda och från hösten 46 till "Erholingslager" Tscherepowetz.

Huruvida Huber återkommit till Tyskland är obekant.

Utdrag av reseberättelse över resa i Tyskland,
Österrike och Schweiz under tiden 25/11-12/12-51 av
Otto Danielsson.

sid.16.

Beträffande den av af Sandeberg omnämnde löjtnant
Huber, med Adress Fräulein Paula Huber, Egidien Platz
6 - 1, Regensburg, har jag avtalat med attaché Hammar-
skjöld i Wien att han under sin hemfärd med bil på ny-
året 1952 skall passera Regensburg och höra sig för, om
Huber återvänt och i så fall tala med honom om för-
hållandena i Krasnogorsklägre.

se även Hilles
berättelse i sin Lyoba
16/8-54 i Villos doss.

Strängt förtroligt.

Hilles berättelse i kronologisk ordning.

- 12.1.45 Hille tillfångatages i Kurland. Transporteras till olika "Dienststellen".
- 6.3.45 Hille har per järnväg transporterats till Moskva och insättes i cell 105 i Lefortovskaja.
- 22.3.45 Vilmos Langfelder föres in i Hilles cell. Han berättar, att han varit chaufför hos den svenske legationssekreteraren Wallenberg i Budapest. (Langfelder nämner ej Wallenbergs förnamn, som Hille aldrig känt till.) Sedan Budapest omringats av röda armén försökte Wallenberg i januari 1945 ta kontakt med det ryska Överkommandot för att söka utverka, att legationskvarteret inte längre beskjutes, då man saknar skyddsrum. Alla av Wallenberg kontaktade ryska staber förklarar sig inkompetenta att utfärda en sådan order och hänvisar till marskalk Malinovsky själv. Wallenberg och Langfelder begav sig dit men på vägen häktades de av en NKVD-major. Detta skedde 3 - 4 dagar efter det Wallenberg anmält sig hos den första ryska staben. Senare kom Wallenberg och Langfelder med tåg via Rumänien till Moskva, där de den 6.2 sattes i Ljublanka-fängelset. De två skildes där från varandra, och sedan dess hade Langfelder aldrig mer sett Wallenberg.

den tyska
styrelsen

Langfelder, som var i gott psykiskt och fysiskt tillstånd, fördes till en cell, i vilken han till 18.3 var tillsammans med Roedl, SD-chef (Gestapo) vid tyska legationen i Bukarest, och med "en tjeck" (Loyda, furir vid ett avlyssningskompani, född tjeckisk medborgare i Trautemau men genom föräldrarnas flyttning till Tyskland, Mittweida, Sachsen, på 20-talet tysk medborgare.).

Om Langfelder berättar Hille följande: Han var diplomingenjör. Hans familj ägde en maskinfabrik - huvuddelägare var Langfelders farmor, som levde ännu 1945. Langfelder arbetade inte i denna fabrik utom som konsulterande ingenjör och konstruktör, tills nazisterna tog makten. Från september oktober 1944 trädde han i Wallenbergs tjänst. Langfelder talade tyska utan brytning, engelska och något spanska. Langfelder berättade om sin svåger, som var affärsman, liksom Langfelder jude. På fråga om Langfelder var gift svarade Hille: Sannolikt, men hans fru spelade ingen roll i våra diskussioner. Langfelder har blont, rödaktigt hår, runt ansikte, är ca 170 cm. lång, född 1912-13, anlade i fångelset "Spitzbart". Hade då han anlände förstklassig utrustning, t.ex. resenecessär och fina filter. Langfelder, som behandlades väl av ryssarna, bad två gånger att få bli förhörd men utan resultat. Han hade förhörts två gånger i Ljubljanka om "spionage" och "hur W. och Langfelder hamnade i rysk fångenskap".

Den 18.3 hade Langfelder förts till Lefortovskaja, där han satt ensam i tre dagar, varpå han fördes till Hille.

6.4.45

Hille överfördes denna dag till Butyrka-fångelset. Han har

sedan dessa icke träffat Langfelder men har talat med andra fångar, som varit Langfelders cellkamrater. Vilken cell han insattes i säges icke, men i mitten av maj satt han i cell 92. (Han skulle också ha suttit i cell 92 i Lefortovskaja - förväxling?) Då infördes i Hilles cell ovannämnde Loyda. Vad Loyda och Hille under denna tid talat om och när Loyda lämnade cellen är icke klart. Möjligen har Loyda blivit kvar och Hille flyttats över till cell 287. I denna cell infördes nämligen 18.8 Sandeberg, som satt där till den 20.10.45. (Sandeberg uppger att han träffade Hille 17.8.) I cellen befann sig också generalerna Fricke och Scheer samt ännu en general (som enligt Sandeberg hette Traut). Hille visste då om Wallenberg bara vad han hört av Langfelder. Han hade frågat Sandeberg, om denne kände Wallenberg. (Sandeberg uppger, att han var deprimerad, icke visste vem Wallenberg var och inte intresserade sig för saken.) Loyda hade vid denna tid ingenting berättat för Hille. (Detta kan ha sin förklaring i misstänksamheten mellan fångarna. Sandeberg hade ju vissa misstankar, att Hille varit cellspion för ryck räkning.)

Oktober 45.

Hille överfördes till läger 27/II i Krasnogorsk.

(Sandeberg säger läger 25.)

Då Hille fördes till Krasnogorsk sade undersökningsdomaren: "Vi sätter er nu i läger för krigsfångar, omedan ert fall prövats och inga anklagelser föreligger." Hille förhördes aldrig i lägret.

I Krasnogorsk var Hille tillsammans med Sandeberg från november 45 till februari 46. (Sandeberg uppger: 25/11 45-

11.2.46.) I Krasnogorsk hade Hille inte talat med Sandberg om Wallenberg. Loyda lämnade sina nedan återgivna uppgifter först vid någon senare tidpunkt. I detta sammanhang säges i berättelsen, att "Langfelder icke mer erinrat sig Loydas namn utan bara att han varit tillsammans med en tjeck". Skall denna anmärkning förklaras så, att Langfelder i sina samtal med Hille icke kom ihåg namnet men att Hille vid samtalen med Loyda i Krasnogorsk kom under fund^{med} att Loyda var den "tjeck" som Langfelder nämnt?

Hille träffade senare Loyda, som nu kan ha bekräftat, vad Hille av Langfelder hört om honom, bl.a. att Langfelder, då han i Ljubljanka skildes från Wallenberg, hade förts in i en cell, där han till den 18.3 satt tillsammans med Roedl och Loyda. Han skall också ha berättat, att han hela eller en del av tiden 18.3 (då Langfelder lämnade cellen) och till mitten av maj suttit tillsammans med Roedl och Wallenberg. De tre cellkamraterna hade i mitten av maj förts bort i en fångvagn. Genom en springa i denna hade Loyda sett hur Wallenberg och Roedl samtidigt lastades ur i Lefortovskaja. Loyda själv fördes till Butyrka.

Loyda var Hilles medfånge i Krasnogorsk under fem månader. Det framgår icke vid vilken exakt tidpunkt.

Hille hade under 1945 haft 30 olika cellkamrater.

1.2.48

Hille överföres till Lefortovskaja, där han under ca 2 år och 3 månader sitter tillsammans med finnen Pelkonen i cellerna 92, 87 och 57. Pelkonen visade sig känna till fallet Wallenberg, och Hille började misstänka, att han efter att ha behandlats som en vanlig krigsfånge nu förts

till fängelse, därför att han tidigare suttit tillsammans med Langfelder och alltid bort ha hört talas om Wallenberg. Han trodde också, att han av detta skäl förts tillsammans med just Pelkonen. Denne kan nu ha berättat följande uppgifter, som återfinnes i Hillos berättelse. (Vissa av dessa uppgifter kan ha lämnats av Huber.)

Sedan Langfelder skilts från Hille 18.3.45 hade den förre en eller ett par dagar suttit ensam i cell 105 i Lefortovskaja. Därpå fick han samskrater löjtnant Hengstenberg (Abwehr) och Obergefreiter Huber från Abwehrstelle Bukarest. Den sistnämnde var österrikare. Dessa satt tillsammans till 20.4.1945. Då fördes Hengstenberg och Huber bort. (Senare har den sistnämnde uppgitt: till Butyrka.) Samma dag infördes i cellen befälhavaren för krigshamnerna Gdynia konteramiral Kraft och Pelkonen, vars högra ansikts-halva var sönderskjuten. Pelkonen satt med Kraft och Langfelder till 6.5.1945, då han fördes till ett litet fängelse utanför Moskva, ett f.d. kloster. Pelkonen kom senare (1946) till Butyrkas lasarett, där han stannade till april 1946. Därpå fördes han tillbaka till 105 Lefortovskaja, där Kraft satt kvar. Pelkonen kan nu ha fått veta, att Langfelder hade förts bort i december 1945. En ny fånge hade anlänt till cellen, en general "Stachel" (Hille var osäker om namnet; kan det vara den av de Mohr och Mohrmann nämnde Spalke?) Efter december 1945 föreligger inga uppgifter om Langfelder.

Pelkonen berättade, att Langfelder maj-december 45 flera gånger förhördes. En NKVD-kommisarie påstod, att Langfelder och Wallenberg bedrev spionage i allierad tjänst mot

USSR. Detta hade Kraft uppgivit för Pelkonen.

Pelkonen, Kraft och Stachel-Spalke(?) satt tillsammans till 27.7.47. Då hämtades Kraft och en kvart senare Pelkonen till förhör. Pelkonen förhördes av två höga NKVD-funktionärer. Dessa hade frågat honom, vad han genom langfelder erfarit om den svenske legationsskreteraren och om Pelkonen kände till dennes namn. Pelkonen hade sagt sig icke känna till namnet. Efter förhöret hölls Pelkonen till 1.2.48 i ensamcell. Hade begått flera självmordsförsök genom att störta sig från fönsterbänken mot stengolvet, varvid han ådrog sig flera skallskador. (Han var bondpojke från Karelen, född 1922.)

31.3.50

Hille och Pelkonen fördes denna dag till Butyrka cell 287, där de satt till den 24.4.51. Då dömdes Pelkonen till 25 års fängelse på grund av krigsförbrytelser. Samma dag dömdes Hille likaledes till 25 års fängelse på grund av anti-sovjetisk propaganda och grymheter mot ryska krigsfångar. Hille vägrade underteckna domen. I detta dokument förekom följande:

"Fråga: Begick ni grymheter mot ryska krigsfångar?

Svar: Jag har aldrig personligen deltagit i grymheter. Som reporter vid Landeschützkompanie 334 har jag stött "das Regime" för de ryska fångarnas förläggning, förplägnad och arbetsinsats. "

I protokollet med Hilles curriculum vitae stod: "Har som tysk journalist bidragit till att Tyskland kunde föra kriget mot Sovjetunionen."

Hille skildes från Pelkonen och sattes på Butyrkas "Sonderab-

teilung", där han stannade till 2.5.51.

2.5.51 Hille överfödes till Vladimir-fängelset, där han först satt i ensamcell 54 (sedan omnumrerad till 55).

20.3.52 Hille föres till cell 13, där Pelkonen satt.

15.4.52 Hille överföres till cell 50, där han träffar Hofstetter. Denne hade från januari 1948 till den 24.4.51 suttit samman med Loyda i Lefortovskaja och Butyrka. Loyda hade denna dag liksom Pelkonen och Hille dömts till 25 års fängelse. Hofstetter hade i januari 1952 ("da" betyder "då", ej "där") dömts till 25 års fängelse för "spionage för tysk och engelsk rikning".

Uppgiften att Hofstetter suttit med Loyda från januari 48 stämmer icke med uppgiften, att Loyda i februari 48 (ett par dagar efter Hilles ankomst dit) återförts till Lefortovskaja från ett läger för hemvändande krigsfångar i Odesa. Skillnaden i tideangivelserna är dock obetydlig och kan vara ett misstag av Philipp. Hofstetter bör vara den, som lämnat dessa uppgifter om Loyda.

Huber skall den 3.3.51 ha satts in i samma cell som Hille och Pelkonen. Denna uppgift stämmer icke med Hilles uppgift, att han tiden 24.1.51 - 2.5.51 suttit i Butyrkas "Sonderabteilung" efter att den 24.1 ha skilts från Pelkonen. Kom Huber den 3.3.50? I varje fall skall Huber ha berättat för Hille, att han 1946 dömts till 10 års lägervistelse och fördes till Sibirien. Därifrån hade han hämtats till Moskva sommaren 1947 och blev den 27.7.1947 förhörd av en hög MVD-funktionär med en tolk av överstes rang beträffande vad han genom Langfelder visste om Wallenberg.

Han hade därpå vistats i Ljubljanka, Lefortovskaja och Butyrka till mars-april 1951 utan att någon gång förhöras om sina egna försyndelser.

Uppgiften att Huber intill mars-april 51 suttit i dessa fängelser går inte heller riktigt ihop med att han 3.3.51 enlände till Hilles cell.

Huber kan ha lämnat en del uppgifter, som återges på sid. 5. Han måste ha lämnat uppgiften, att han och Hengstenberg hamnade i Butyrka, då de 20.4.45 skildes från Langfjeller, ty detta kan inte Polkonen ha vetat.

17.5.1953

Hille sammanföres med 23 andra tyska fångar - däribland Thomsen och föres till genomsläpptet Tapiou (tillsammans med Thomsen), där han befinner sig åtminstone oktober 1953. Kom till Östtyskland december 1953.

Kommentar till den kronologiska uppställningen.

Philipp uppger, att han nottecknat Hilles uppgifter i precis den ordning de lämnats. Hille har lämnat mängder av uppgifter om tidpunkter och namn utan att vara beredd på förhör och under spontant berättande. Det gör därför ett rätt imponerande intryck, att hela hans berättelse uppvisar endast ett par små inadversioner, som måhända är lätta att förklara. Hans minne måste vara utomordentligt. Philipp säger, att Hille är en inte alltför begåvad man med hustru-minne. På de punkter, där Sandberg kunnat kontrollera Hilles tidsangivelser, föreligger överensstämmelse.

Av berättelsen framgår ofta icke vem som berättat vad, men man kan av tidsuppgifterna sluta sig till vem sagesman-

nen måste ha varit. Vid den gjorda ge begången, som skett väl hastigt och därför bör kollationeras, framstår som enda oklarhet, om det är Pelkonen eller Huber, som lämnat en del uppgifter, för vilket ingen sagesann angivits.

Berättelsen efterlämnar emellertid på en viktig punkt ett frågetecken. Hille säger sig redan i januari 1948 ha börjat misstänka, att hans hustru var sammankopplad med Wallenbergs. Åtskilliga av hans medfångar hade antingen en tid suttit med Wallenberg (Loyda troligen från slutet av mars till mitten av maj 1945) eller med Langfelder (Huber, Pelkonen). Det intensiva intresse Hille så småningom fött för Wallenberg bör ha medverkat till att alla de lämnade deluppgifterna föll sig i hans minne. Men berättelsen bär inga spår av att han frågat ut sina medfångar om allt de visste om Wallenberg - icke heller lämnar han någon förklaring till att han vet så litet om Wallenberg. Det kan finnas naturliga förklaringar till detta. Pelkonen kan ha varit enfaldig och deprimerad och inte brytt sig om andras öden så mycket. Loyda hade kanske inte så stor anledning att intressera sig för Wallenberg, än mindre Huber och Hofstetter. Det var kanske inte mycket att hämta från dem. Men det vore värdefullt, om Hille kunde närmare förhöras på denna punkt. Vet han mer om Wallenberg än nu framkommit, kan detta komma att styrka hans berättelse ytterligare.

Vidare kunde det vara skäl att utfråga Hille mer systematiskt även om andra medfångar än dem han nämnt.

Ett förhör med Nille i kronologisk ordning om vad han sett och hört skulle också kunna belysa trovärdigheten av hans vittnesmål.

Har Nille hört något om förhöret med Kraft?

Stockholm den 15 juli 1954.

Arne S. Lundberg

Juli.

7

Strängt förtroligt.

Läget i Wallenberg-ärendet juli 1954.

Efter utrikesministerns samtal med Zorin har vi möjlighet att till ryssarna överlämna uppgifter om Wallenberg, vilka kan tjäna "som ledning för deras spaningar" men vilkas huvudsyfte bör vara att ge ryssarna intryck av att vi vet, att Wallenberg hållits fången i Sovjetunionen. Eventuellt kan materialet tjäna syftet att övertyga ryska UD mot den ryska polisens uppgifter.

Spaningarna bör fortsätta genom kontaktsökande med hemvändande krigsfångar i allmänhet men framför allt sådana, som suttit i Lefortovskaja, Butirka, Ljubianka och Vladimir. Speciellt bör spaningarna koncentreras på den krets personer, som förekommer i de Mohrs, Moschettis, Mohrmans, Hilles och Zechlins vittnesmål.

Uppgifterna rörande Krasnogorsk.

De ovannämnda vittnesmålen styrker varandra och förefaller vara de pålitligaste av alla vittnesmål. I synnerhet efter Hilles vittnesmål är det svårt att vidhålla teorien om att Wallenberg en tid vistats i Krasnogorsk. Denna teori har alltid varit något svävande, då inget av Krasnogorsk-vittnena haft direkt kontakt med Wallenberg i lägret och somliga uttryckligen sagt ifrån, att de hört talas om att han befann sig i fångenskap men inte var han suttit. Om man studerar den typ

av ryktesspridning mellan fångarna, som framträder särskilt starkt i Hilles vittnesmål men förekommer även i en del andra, kan man få en förklaring till de många uppgifterna om Kranogorsk. Där har nämligen suttit åtskilliga fångar, som tidigare vistats i de ovannämnda fängelserna. I dessa fängelser har de haft möjligheter att höra talas om Wallenberg, de har berättat detta vidare i lägret, och de uppgifter vi sedan fått har varit andra- och tredjehandsmeddelanden, där detaljen om Wallenbergs exakta placering fallit bort. En del vittnen har då utgått ifrån att han vistats i det läger, där de hört tala om honom.

Vittnet Carl.

Stefan Carls uppgifter kan vara en blandning av sanning och minnesfel. Hans vittnesmål inför Halevi förefaller på vissa punkter mindre sannolikt och är i vissa hänseenden direkt felaktigt. Han kan icke ha träffat Wallenberg sommaren 1946, eftersom han lämnat sin uppgift till Sandeberg tidigare under 1946, och Wallenberg hade icke, som Carl uppger, arresterats i Berlin. Här föreligger troligen en förväxling av Sandeberg och Wallenberg. Uppgifterna, att Wallenberg suttit i ett arbetsläger och gått omkring i timtal på en repatrieringsbyrå, som Carl ofta frivilligt besökte, förefaller osannolika och kan bero på förväxlingar. Det enda i Carls vittnesmål, som går ihop med övrigt material, är att han, då han träffade Sandeberg, kan ha vetat något om Wallenberg. Sandeberg har emellertid uppgivit, att Hille sagt sig ha träffat Wallenberg, medan denne i verkligheten bara hört Wallenbergs chaufför Langfelder tala om Wallenberg. Det kan ha varit så,

att Carl också hört talas om Wallenberg, varpå han, då han många år senare frågades, om han träffat honom, förväxlat honom med Sandeberg eller någon annan fånge. Det kan också ha varit så, att han verkligen träffat Wallenberg, men likväl vid förhöret gjort sig skyldig till förväxlingar. Omständigheterna kring hörandet av Carl är sådana, att ny kontakt med honom knappast kan åstadkommas. Hans uppgifter skulle för övrigt avse en tid, för vilken redan mycket god bevisning föreligger.

Bevisningen om Lefortovskaja.

De fem angivna huvudvittnenas utsagor sammanfaller i följande punkter. Vittnesmålen är oberoende av varandra.

De Mohr och Mohrmann angiver följande placering av fånga i två grannceller i tredje våningen:

Mohrmann	de Mohr
Pörtzgen	Supprian
K o r r i d o r	

De Mohr uppger, att i granncellen på andra sidan hans egen satt Wallenberg och Roedl (Rödel) men att de senare flyttades upp till fjärde våningen till cellen ovanför hans egen. Mohrmann säger, att Wallenberg och Roedl satt antingen i cellen ovanför hans egen eller ovanför de Mohr. Han säger sig ha känt till, att Wallenberg och Roedl fanns i grannskapet, innan han fick kontakt med dem en våning upp, vilket kan tyda på att han fått vetskapen genom de Mohr-Supprian, medan Wallenberg ännu satt i tredje våningen.

Moschetti uppger, att hans sagesman de Rivo suttit i tredje våningen.

Zechlin uppger med bestämdhet, att Wallenberg funnits i Lefortovskaja.

Hille uppger, att hans medfånge Loyda från en fångvagn sett Wallenberg och Roedl, med vilka han suttit tillsammans i Ljubianka, lastas av samtidigt och föras in i Lefortovskaja.

Vittnenas utsagor om tidpunkter.

De mest preciserade dateringarna av Wallenbergs vistelse i Lefortovskaja föreligger från de Mohr. Han lämnade emellertid under förhören motstridiga tidsuppgifter och verkade över huvud taget relativt otillförlitlig. Hans vittnesmål måste, sedan det på en del väsentliga punkter bekräftats, tillmätas större betydelse än tidigare skett. Han anger tidpunkten för Wallenbergs överförande till Lefortovskaja till omkring 20 april 1945. Hille, som är mycket exakt ifråga om tidpunkter och har haft särskilt skäl att lägga alla detaljer om Wallenberg på minnet, enär han ansett sitt öde sammankopplat med Wallenbergs, uppger att överföringen till Lefortovskaja skett i mitten av maj 1945. De Mohr säger, att Wallenberg suttit i granncellen några månader (osäker uppgift) men sedan flyttats till övre våningen, där åtminstone Roedl förvarats till början av 1948. Wallenberg bör ha funnits där ännu under 1947. Mohrman vill ta på sin ed, att Wallenberg suttit i Lefortovskaja under 1945 och 1946. Moschettis tidsangivelse avser någon tidpunkt mellan

1945 och 1949. Zechlins tidsangivelse är sommaren 1945.
^{Särskilt}
 Stenholts belägg finns från 1945. Även för 1946 finns bestämda uppgifter. För 1947 är uppgiften icke säker ehuru sannolik, och efter 1947 finns över huvud taget inga uppgifter.

Att Wallenberg över huvud taget befunnit sig i rysk fångenskap styrkes av ytterligare ett stort antal vittnen, som hört talas om honom särskilt under 1945 i Krasnogorsk.

Ryssarnas isoleringssträvanden.

Det framgår av Moschettis uppgifter, att ryssarna brukade placera fångar av olika nationalitet tillsammans för att språksvårigheterna skulle försvåra samtal. Fångvaktarna ansträngde sig att hindra knackningarna i väggarna. Man varnade över att fångarna icke skulle få tillfälle att se varandra under förflyttningar. Av Hilles vittnesmål framgår, att ryssarna 1947 började se till, att vissa fångar, som vid något tillfälle varit i kontakt med varandra och som kände till Wallenberg, hölls tillsammans även i fortsättningen, så att de inte skulle få göra nya bekantskaper och sprida sin kunskap om Wallenberg vidare. Vad Hille berättar härom är av särskilt intresse mot bakgrunden av de svenska démarcherna i Wallenberg-affären under 1947.

Svenske ambassadören i Moskva gjorde démarcher i Wallenberg-affären i januari och februari 1947. I juni gjordes ytterligare en démarche, mera energisk, som följdes av en påminnelse i juli. Den 18 augusti svarade Vysjinski bl.a., att en undersökning företagits, som visade, att Wallenberg inte fanns i Sovjetunionen. Oberoende av Hilles vittnesmål

kan man sålunda förmoda, att under juni - augusti av rys-sarna företagits utredning i fallet Wallenberg.

Åtgärder mot vittnen i fallet Wallenberg.

Enligt Hilles vittnesmål kallades den 27 juli de tre fångarna Kraft, Pelkonen och Huber till förhör. Konteramiral Kraft hade april - december 1945 suttit med Langfelder i cell 105 i Lefortovskaja. Om Hille någonsin fått veta något om förhöret med Kraft framgår icke av berättelsen. Den finske soldaten Pelkonen utfrågades rörande vad han under maj - april 1945 hört av medfången Langfelder om "den svenske legationssekreteraren" och om han visste dennes namn. Österrikaren Huber, som också suttit med Langfelder en månad våren 1945, utfrågades om vad han erfarit om Wallenberg.

Sedan Hille efter en tid i Krasnogorsk den 30.1.48 fördes till Lefortovskaja, har han som cellkamrater uteslutande haft fångar, vilka liksom han själv - han hade varit Langfelders cellkamrat våren 45 - antingen suttit med Wallenberg (Loyda) eller med Langfelder (Huber, Pelkonen) eller med Loyda (Hofstetter). Dessa har skiljts och återförenats flera gånger. Däremot hade Hille vägrats "byta till sig" andra medfångar, ehuru samlivet med Pelkonen varit outhärdligt.

Då Hille återfördes till Lefortovskaja och på nytt fick Pelkonen i sin cell, hade han börjat misstänka, att han förts från lägret till fängelset på grund av sin tid med Langfelder. Han åberopar parallella fall. Loyda hade

ett par dagar senare förts till Lefortovskaja från ett läger för hemvändande krigsfångar i Odessa. Huber, som 1946 sänts till Sibirien, hade sommaren 1947 återförts till Lefortovskaja, där han fram till 1951 aldrig förhöordes om sina egna "förbrytelser". Pelkonen hade efter förhöret 27 juli 1947 insatts i ensamcell.

Den 24.1.1951 hade några medlemmar av kretsen fångar kring Wallenberg-Langfelder fått veta sina domar. Då meddelades Hille, Pelkonen och Loyda domar på 25 års fängelse. Hofstetter fick meddelande om samma dom i januari 1952. Han hade suttit tillsammans med Loyda under året efter dennes dom och sålunda "kommit att tillhöra kretsen av dem som visste för mycket".

Analys av Hilles uppgifter.

Hilles uppgifter om förhören är av uppenbart värde som material i Wallenberg-affären.

Hilles uppgifter om skärpningen av vissa fångars straffformer är ett indicium men kan ha andra förklaringar än han givit. Möjligen kan man genom Suchdienst erfara, om någon allmän åtstramning förekommit under 1947.

Hilles uppgifter om domarna förtjänar att analyseras. Vad strafftiden beträffar kan man icke därav draga någon slutsats. 25 års fängelse tycks nämligen ha varit standardstraffsats enligt "58/6 Kontrollgesetz" (Se v. Hinckeldeys uppgifter.) Att olika fångar i kretsen kring Langfelder-Wallenberg dömts samtidigt kan vara ett tecken på att de dömts på grund av sin gemensamma insikt, men det är också

möjligt, att ett stort antal fångar dömts vid denna tidpunkt. Suchdienst torde kunna upplysa härom. Den tämligen sena tidpunkten för domarna berättigar knappast till någon slutsats, då åtskilliga andra fångar dömts först många år efter sitt tillfångatagande.

Att Hille ideligen sammanfördes med fångar, med vilka han tidigare varit cellkamrat, behöver inte berättiga till någonslutsats, om ryssarna hade den allmänna principen att undvika, att fångar skulle göra nya bekantskaper. En sådan princip skulle ha varit rätt naturlig. Härom kan möjligen Suchdienst ge besked.

Hille hade själv i flera år varit fast övertygad om att hans kvarhållande och behandling hade sin orsak i hans kontakt med Langfelder. När han frigavs, var han övertygad om att det berodde på att även Wallenberg frigivits. Hans fru uppgav, att han sagt detta till henne, då de träffades i oktober 1953 i genomgångslägrei Tapiau. Hilles uppfattning bygger - trots hans mångåriga erfarenhet av ryssarnas metoder - på iakttagelser inom en relativt liten grupp fångar. Suchdienst borde ha större förutsättningar att bedöma, om hans behandling avvikit från andra fångars eller om den varit typisk. Bonn har instruerats att utreda denna fråga.

Förhållandet mellan de ryska myndigheterna.

Hilles intressanta uppgift om förhören med Kraft, Pelkonen och Huber 27 juli 1947 kan föranleda spekulationer om de ryska myndigheternas samspel eller brist på samarbete. Vid de démarcher, som vid olika tidpunkter företagits, hade

olika ryssar meddelat de svenska representanterna, att undersökningar företogs. Novikov hade bl.a. sagt, att det ju fanns så många läger och fängelser, att det inte kunde vara lätt att finna en viss fånge. Samtalen ger intryck av att våra interlokutörer i ryska utrikesministeriet varit något villrådiga om vad de skulle svara och för sin del trott, att uppriktiga spaningar pågick. Det hade bl.a. hänvisats till att ett annat ministerium hade hand om undersökningarna, vilket sades orsaka svårigheter. UD har rika erfarenheter av att utrikesministerierna i öststaterna har mycket litet att säga till om gentemot polisen. Närmast förefaller det, som om ryska UM åtminstone fram till Vysjinskis svar 1947 ställt sig förstående och velat hjälpa till, kanske i total okunnighet om Wallenbergs öde. Vid alla samtal, som ägt rum efter Vysjinskis svar, har interlokutörerna däremot varit som tillknäppta musslor. Detta behöver inte betyda, att de då fått veta sanningen. Det kan ha berott på att en av utrikesministerns angiven ståndpunkt icke får ändras. Det kan också ha berott på att UM från denna tidpunkt vetat hela sanningen och att ett beslut på högsta plan fattats, att Wallenberg icke skulle utlämnas.

Det verkar emellertid vid en genomläsning av de olika samtalen i UM mest sannolikt, att Vysjinski helt enkelt ställt en fråga till MVD, om Wallenberg fanns. Denna fråga har hos MVD utlöst misstankar, att något sipprat ut från fängelserna med återvända fångar och har möjligen lett till

sträng isolering av Wallenberg och hans medfångar. Säkrare slutsatser härom kan kanske dragas efter samtal med Suchdienst.

Wallenberg kan vara strängt isolerad.

På nuvarande stadium kan inte den möjligheten uteslutas, att Wallenberg och Langfelder efter framstöten 1947 antingen avlivats eller isolerats så effektivt, att ryssarna känner sig säkra på att efter den tiden ha täppt till alla luckor. I så fall kan det för alltid bli tyst kring hans öde. Ingen av Wallenbergs cellkamrater har veterligen återvänt. Hille är den ende av Langfelders cellkamrater, som kommit tillbaka.

Att just Hille återvänt kan möjligen förklaras på basis av hans berättelse. Den trängre krets av isolerade, som han 1953 tillhört i många år, inneslöt i övrigt finnen Pelkönen, österrikaren Huber och Loyda, som visserligen var tysk medborgare men född tjeck och av ryssarna kan ha betraktats som tjeck (Langfelder uppfattade Loyda som tjeck.). När 1953 order kom från högsta ort om hemsändande av tyska krigsfångar utan särskilt besvärande skuldregister (och furiren Hille hörde till de oskyldigare), följde Hille av förbiseende med i egenskap av ende tysk bland de fyra.

Risken att dödsattest lämnas.

Av rapporten om parallellfallet till Wallenberg-affären framgår, att då vederbörande regering framlade bevis om ifrågavarande diplomats ryska fångenskap, svarade ryssarna med att överlämna en dödsattest, daterat 1947. Efter denna tid hade hans regering inga bevis. Kan detta vara en

slump eller beror det på en allmän skärpning av bevakningen 1947? Denna fråga har ställts till vår minister i vederbörande land, som fått instruktion att söka få frågan belyst.

För UD är det en fråga av vikt, hur man vid en förnyad démarche skall uppträda för att söka minska risken att få en dödsattest ^{— om inte W. verkligen är död.} som svar. Det är kanske omöjligt att hindra detta, men en ansträngning kan måhända göras. För ryssarna bör det te sig på följande sätt. Om dödsattesten ges ett datum före det ryska svaret 18 augusti 1947, bevarar ryssarna lättast ansiktet, ty deras negativa resultat vid efterforskningarna kan då framstå som en följd av Wallenbergs död. Ju senare dödsattestens datum blir - och i all synnerhet om de skulle tvingas datera den efter juli 1953, då nästa nekande svar kom - desto mera genant blir det för ryssarna, att de avgivit nekande svar. Ehuru det är osäkert, vilken vikt ryssarna tillmäter sådana synpunkter, synes det åtminstone vara värt att undersöka, om det är möjligt att skapa dem svårigheter vid dateringen av en eventuell dödsattest.

Denna fråga skulle lösas, om det vore möjligt att få vittnesuppgifter, avseende sena tidpunkter. Möjligheten härtill kan inte uteslutas, om Wallenberg lever. Att täppa till alla luckor i fängelser lär vara svårt. Likaväl som ryssarna i fallet Hille begått ett misstag, kan de göra det i andra fall. Visserligen är det rimligt att inrikta spaningarna på nu kända namn och särskilt återvändande från Vladimir, men Wallenberg kan ju ha hamnat i en helt ny omgivning, och därför bör frågor ställas även till andra fångar.

En avvägningsfråga är, om man bör avvakta nya, senare vittnesmål - bl.a. med hänsyn till det ovan sagda men även av andra skäl - eller företaga en ny démarche på grundval av befintligt material.

Skulle man välja den sistnämnda linjen, blir situationen följande. En direkt uppgift om senaste tidpunkter i vittnesmålen är olämplig. Möjligen skulle man kunna säga, att Wallenberg enligt flera av varandra oberoende och på avgörande punkter samstämmiga vittnesmål vistats i Lefortovskaja fr.o.m. våren 1945 och under ett antal år framåt. Hans vistelse i Sovjetunionen har varit känd för ett 30-tal av oss hörda fångar i olika fängelser och läger.

Mer vet vi inte, och om vi säger mer än vi vet, riskerar vi att avslöja otillförlitlighet i vittnesutsagorna.

Å andra sidan kan det vara så, att Wallenberg bortförts från Lefortovskaja redan sommaren 1947 - möjligen i samband med åtgärderna kring Vysjinskis svar - och att det då av vår démarche framgår, att vi tappat spåret. Dock måste i så fall en dödsattest få praktiskt taget samma datering som Vysjinskis svar, vilket vore en svårighet ur rysk synpunkt.

Eventuellt skulle som en ren bluff kunna sägas, att från senare tidpunkt ingått uppgifter, som tyder på att Wallenberg flyttats. Dessa uppgifter åberopas icke mera preciserat, då uppgiften om Lefortovskaja torde vara tillräcklig för efterforskningarnas bedrivande och då uppgifterna beträffande Lefortovskaja är till fullo bevisade, medan övriga uppgifter - ehuru trovärdiga - icke kunnat med exakthet

kontrolleras. Risken att Wallenberg avlivats eller placerats så, att ryssarna tror sig veta, att inga läckor efter 1947 förekommit, föreligger. Vårt påstående om senare uppgifter torde likväl svårligen kunna avfärdas som medveten bluff, då vi kan ha blivit förda bakom ljuset av otillförlitliga uppgiftslämnare.

Bör démarches provoceras från andra länders sida?

Lämpligheten att be schweizare, finnar och österrikare i Moskva efterlysa Hofstetter, Pelkonen och Huber kan diskuteras. Utsikterna att sådana framstötter skulle leda till resultat förefaller erfarenhetsmässigt utomordentligt små - snarare kan man kanske befara, att dessa fångar genom démarcherna blir särskilt intressanta och därför isoleras och behållas. Framstötter beträffande alla dessa kunde av MVD möjligen kombineras med Wallenberg-affären, som därigenom skulle kompliceras. Skulle man anse démarches från dessa länder olämpliga, lär det också vara olämpligt att hos dem söka kontrollera Hilles uppgifter, ty i så fall kan démarches komma att företagas. Kontrollen kunde möjligen åtföljas av en väl grundad varning för démarches, men detta skulle verka som inblandning i deras sätt att tillvarata sina medborgares intressen.

Motsättning UM - Polisen?

I det föregående har berörts möjligheten av att ryska polisen alltjämt kan ha fört utrikesministeriet bakom ljuset. Utsikten att en sådan schism består är ringa mot bakgrunden av de senaste årens samtal med UM. Om polisen både

1947 och 1953 ljugit för UM, är det för övrigt mest troligt att den framhärdar därmed. Det kan ju också vara så, att UM alltsedan 1947 icke velat lämna ut Wallenberg, eftersom ett utlämnande skulle betyda förlust av "ansikte".

Även om utsikterna för en schism är små, bör man dock försöka agera så, att en utsikt tillvaratages, förutsatt att man därigenom icke råkar ut för nya olägenheter. Hela vår aktion kan ju sägas ha varit lagd på denna linje. I den mån vi genom våra démarches, tidigare preciserade uppgifter om Lefortovskaja etc. lyckats få UM att tro på våra uppgifter, måste UM vara misstänksamt mot polisen, om denna verkligen förnekat Wallenbergs existens. Kanske ligger en chans till Wallenbergs frigivning däri, att polisen numera har mindre att säga till om än förr och därför kan få böja sig för UM.

Frågan är nu närmast, om Hilles vittnesmål bör utnyttja för att ytterligare söka spela ut UM och polis mot varandra. Detta skulle möjligen kunna ske genom en passus av ungefär följande innehåll:

"Efter den svenska démarche i juni 1947 och innan det ryska svaret lämnades den 18 augusti samt någon tid därefter företog de ryska fängelsemyndigheterna vissa åtgärder, som hade eller syntes ha samband med fallet Wallenberg. (Eventuellt: Ett antal fångar, som haft beröring med Wallenberg eller Langfelder, underkastades förhör rörande vad de kände till om Wallenberg. En del av dessa fångar flyttades i anslutning härtill till andra celler eller fängelser, flyttades från läger till fängelser eller sattes in i ensa

cell. Under deras fortsatta vistelse i olika fängelser har dessa fångar hindrats att göra nya bekantskaper bland fångarna. De omfattande skildringar av dessa åtgärder, som genom hemvändande fångar ingått, ger en bild av strävanden att hindra uppgifter om Wallenberg och Langfelder att sippra ut.) Det framgår klart, att de ryska fängelsemyndigheterna väl kände till Wallenbergs och Langfelders fångenskap och höll reda på vilka som varit deras medfångar vid olika tidpunkter."

I vad mån detta över huvud taget kan sägas beror delvis på fortsatt undersökning främst genom tyska Suchdienst. Påpekandet är emellertid av olika skäl tveeggat. Tidigare har UD sökt ge ryssarna en chans att rädda "ansiktet" genom att ställa sig förstående för möjligheten, att det varit svårt att påträffa Wallenberg trots forskningar. Man anknöt därvid till Novikovs uttalande, ehuru detta inte ut-sagts. Sådana yttranden från svensk sida har emellertid avvisats på senaste tid, varför den gamla linjen måhända ur denna synpunkt kan uppges. Den allvarligaste konsekvensen av en passus av denna art är emellertid, att därmed alla de fångars öde torde slutligt beseglas, som på ett eller annat sätt varit i kontakt med Wallenberg. Man kan måhända säga, att denna ohyggliga konsekvens redan inträtt på grund av publiceringen i pressen av olika vittnesmål. Det kan kanske också sägas, att UD:s démarche 1947 hade liknande följder och att démarcherna 1952-54 bidragit i samma riktning. Det bjuder emellertid emot att ytterligare provocera

en åtdragning av nätet, dels med hänsyn till de övriga fångarna, dels därför att en sådan åtstramning ju kan omöjliggöra läckor härnäst bekräftande Wallenberg. Inte ens risken för avrättning av olika inblandade kan bestridas

Möjligen kan en passus av detta slag sparas till en senare påstötning hos UM, så att något nytt finns kvar att spåda på med.

Varje sådan taktisk avvägningsfråga har under hela Wallenberg-fallets handläggning självfallet varit ytterligt vanskelig på grund av vår okunnighet om ryssarnas bevekelsegrunder.

Skall svar begäras av ryssarna?

Wallenbergs främsta chans till frigivning ligger i en sinnesändring på rysk sida. Den största risken med en dé-marche är att den provocerar ytterligare rysk fastslåsning i den gamla avvisande positionen. Ovan har diskuterats möjligheten att minska risken för att en dödsattest överlämnas. Men det gäller ju också att söka undvika nya avböjande svar. En lösning härav kunde möjligen ligga i att man vid överlämnande av de ytterligare uppgifterna till ryssarna slutade med att säga, att svenska regeringen utgår ifrån att den sovjetryska regeringen underrättar den svenska regeringen, om något nytt skulle framkomma.

Detta skulle baseras på förutsättningen, att möjligen ryska UM efter Undéns energiska föreställningar och överlämnandet av vårt nya material skulle ta itu med polisen, om den ljugit tidigare, eller att en ny bedömning av fallet kunde inträffa. Sker något av detta, skulle ryssarna väl

av sig själva så småningom komma att ge ett positivt besked. Om ingetdera sker, är det ju meningslöst att urgöra ett snabbt svar, som då måste bli avvisande. Över huvud taget är det ett fel i den tidigare handläggningen, att vi så energiskt krävt svar, men detta har ju skett på familjens uttryckliga önskan. Det kan inte helt uteslutas, att ryssarnas ovilja att svara liksom den muntliga formen av svaret 1953 berott på att de tänkt sig möjligheten av en förändrad inställning längre fram och därför inte velat låsa sig.

Den omständigheten, att vi inte vid en förnyad démarche begär svar, utesluter ju inte vår möjlighet att senare framföra ytterligare synpunkter, om vi skulle få anledning därtill.

Den allmänna teorin om Wallenbergs öde.

Det fortsatta agerandet mot ryssarna i Wallenberg-affären kan möjligen läggas upp så, att man täcker in olika tänkbara situationer på rysk sida. Detta är önskvärt. Men likväl kan det vara motiverat att i en allmän överblick av detta slag söka sammanfatta, vad som kan anses vara det sannolikaste förloppet på rysk sida - hur osäker en sådan teorin må vara. Den bild, som framvuxit under några års sysslande med materialet, ter sig på följande sätt:

De militärpersoner, som först påträffade Wallenberg, hade inga speciella planer för hans behandling utan underlättade snabbt ryska UM - den normala tjänstevägen, då det gällde en utländsk diplomat. Så kom hemliga polisen in i

spelet. Polisen misstänkte Wallenberg för spioneri. Han kan ha bortförts på ett sådant sätt, att de militära myndigheterna inte visste, vart han försvann. UM förlorade tråden - polisen höll tyst. Ryska UM levde i okunnighet om Wallenbergs öde - troligen till sommaren 1947, måhända ännu i dag. Om UM 1947 eller senare fått korrekta uppgifter av polisen, så kan den sistnämnda likväl ha motsatt sig hans utlämnande. Ryska UM kan också självständigt ha motsatt sig hans utlämnande, som kunde leda till en mängd obehaglig publicitet. Fången har genom allt oväsen kring fallet blivit "viktig", och de misstänksamma ryssarna släpper inte "viktiga" fångar. De kvarhåller massor av fångar utan för västeuropéer begripliga skäl eller av skäl, som förefaller obetydligare än i fallet Wallenberg. Det är svårt att konstruera någon anledning, varför detta läge skulle förändras, och sålunda rätt svårt att tro, att Wallenberg någonsin återsändes. Den allmänna omläggningen av den ryska politiken är inte så djupgående, att den behöver leda till några slutsatser beträffande fallet Wallenberg. Personbyten skulle snarare kunna inge något hopp.

Stockholm den 13 juli 1954.

Arne S. Lundberg

Utdrag av personligt och strängt förtroligt
handbrev från envoyén Allard till kabinettssekreterare
Lundberg, dagtecknat den 5 juli 1955.

Personer?

Philipp har i arkivet funnit uppgifter om endast en
av de personer han speciellt sökte och denne har icke åter-
vänt till Österrike.

Utdrag av strängt förtroligt handbrev
från kabinettsskreterare Lundberg till envoyén
Allard, dagtecknat den 17.7.55.

- - - - -

Den viktigaste ledtråd Philipps sökande tycks ha givit, är uppgiften på ett kartoteksblad hos Dr. Koreen i Pammers avdelning rörande Ernst Huber. Det är alldeles nödvändigt att höra denne person, som tycks väntas tillbaka när som helst. Pammer lär ha lovat att spontant meddela, när Huber kommer tillbaka. Philipp har försiktigtvis icke visat något speciellt intresse för Huber. Om beskickningen finge tillfälle att se listor på varje återvändande kontingent, vore detta kanske det diskretaste sättet att snabbt få kontakt.

- - - - -

Utdrag av strängt förtroligt handbrev från envoyén
Allard, Wien, till kabinettsssekreterare Lundberg,
dagtecknat den 27 juli 1955.

Efter dr. Philipps avresa, har, såvitt vi kunnat fast-
ställa, endast en ny fångtransport från Sovjetunionen anlänt
Braunerhielm har gått igenom listan över denna men icke där
funnit namnet Ernst Huber. Vi skola givetvis söka få del av
listorna över kommande transporter.

Utdrag av bilaga till Aien 571, 29.8.55.

(Samtal med Victor Hahn)

*Huber.
(Hahn har
fångning)*

Under samtalets gång frågade von Hinkeldey, om Hahn icke under sin fångenskap hört talas om den i Budapest vid krigsslutet försvunne svenske diplomaten. Vid närmare eftertanke erinrade sig Hahn, att han i cell nr 17 i Wladimir sammanträffat med en österrikare vid namn Ernst Huber. Huber hade varit telegrafist och utbildat telegrafister i det tyska Abwehr. Han hade dock endast Obergefreiters grad. I det civila handlade Huber med "Kunststein fliessen und Grabensteine någonstans vid Simmeringer Hauptstrasse i Wien". Huber infördes i cell nr 17 i mars 1954 och stannade där cirka en månad, varefter han förflyttades till "sannolikt cell nr 6". Hahn kunde erinra sig, att han under vistelsen i cell nr 17 åhört ett samtal mellan Huber och den tyske generalen Rainer Stahell, varvid Huber hade berättat, att han suttit i ensamcell ända tills det han kommit till cell nr 17 i Wladimir. Hahn kunde även erinra sig, att Huber som anledning till att han suttit i ensamcell sagt, att han under 1948 eller 1949 i Butirki suttit tillsammans med "chauffören till den i Budapest vid krigsslutet försvunne svenske diplomaten". Detta hade blivit hans olycka, då samtliga, som suttit tillsammans med chauffören och diplomaten "sannolikt i början av 1949 blivit helt isolerade". Huber hade suttit i ensamcell till 1950 i Butirki, varefter han förts till Wladimir, där han ävenledes suttit i ensamcell, tills han i mars 1954 intogs i cell nr 17. Några ytterligare detaljer om samtalet mellan Huber och general Stahell kunde Hahn icke erinra sig. Så vitt han kunde minnas, hade aldrig namnet på diplomaten och chauffören blivit nämnt, och Hahn kände ännu i dag icke till deras namn. Hinkeldey hade i Salzburg icke heller nämnt namnet. Då jag frågade Hahn, om han var absolut säker på, att Huber sagt att det var i Butirki, som han 1948 eller 1949 hade sammanträffa med chauffören, tvekade Hahn och sade, att det även kunde hava varit Lefortovskaja eller Ljubljanka.

u. Lorentzon

efterforskningar

Wien den 6 september 1955.

Nr 585.

3 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända promemorior över
samtal med de från rysk fångenskap återvända österrikiska
medborgarna:

Alfred Cretnik,

Fru Heimroth (moder till Ernst Huber) och

överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst.

Sven Allard

1406

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med fru Heimroth den 31 augusti 1955 angående
sonen Ernst Huber.

Fru Heimroth, tidigare gift Huber, bosatt Wien III.,
Klimschgasse 13/4. Fru Heimroths adress har erhållits av stats-
polisen

Vid kontroll i inrikesministeriet visade det sig,
att Ernst Huber (se 571 B.29.8.55.) icke återvänt från den
ryska fångenskapen. Jag uppsökte därför Hubers moder för att
kontrollera Victor Hahns uppgifter om Huber.

Fru Heimroth är i 70-80-årsåldern och mycket tård.
Hon synes vara åderförkalkad men kunde dock komma med en del
upplysningar. Hon berättade, att sonen Ernst tillfångatogs i
augusti 1944 i Craiova i Rumänien. På min fråga, vad sonen haft
för uppgifter, svarade hon utan någon tvekan, att han var "Fun-
ker in Abwehr und er hat sogar funken unterrichtet". Tillfrågad
vilken grad Huber hade, svarade hon omedelbart: "Obergefreiter"
(dessa uppgifter stämma helt överens med Hahns uppgifter om
Ernst Huber).

På min fråga, om fru Heimroth uppsökts av från Ryss-
land återvända fångar, meddelade hon, att hon endast haft kon-
takt med två stycken, nämligen majoren Gamillschegg (se samtal
med Hahn 571 B.29.8.55. och med Cretnik 585 B.6.9.55.) samt
med Wolfgang Richter, vilken även träffat Huber i fångenskapen.
Fru Heimroth kunde icke exakt erinra sig, var det var, som Hu-
ber träffat Richter, men hon ville minnas, att hennes son en
gång tillsammans med Richter flugit från fängelset, där de vis-
tades till Moskva för förhör. Beskickningen kommer snarast för-
söka få kontakt med Wolfgang Richter.

Wien den 1 september 1955.

(Gunnar Lorentzon)

1407

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med Alfred Cretnik den 30 augusti 1955.

Alfred Cretnik, verkmästare, "Werkzeugspezialist",
Hernalser Hauptstrasse 182/5, Wien.

Cretniks namn har erhållits av dr Maximilian Manfred
men jag har även hört talas om honom från andra återvända
krigsfångar, exempelvis omnämndes Cretnik av Victor Hahn (571
B.29.8.55.). Cretnik karakteriserades av Hahn som "Klopfer"
och nära förbunden med Manfred.

Cretnik begav sig i egenskap av verktygsspecialist
frivilligt till Sovjetunionen, där han under åren 1931-1933 ar-
betade i kanonfabriken Barikade, under åren 1933-1935 i en fab-
rik Kramatorskaja, under åren 1935-1937 i lokomotivfabriken
Oktoberrévolutionen i Vorosjilovgrad.

Det framgick icke av samtalet, om Cretnik vid denna
tid hade kommunistiska sympatier. Cretnik framhöll endast, att
han begivit sig till Sovjetunionen för att arbeta såsom spe-
cialist, men det är väl att förmoda, att han vid denna tid va-
rit kommunist.

Den 21 september 1937 häktades Cretnik vid ett besök
i Stalingrad och anklagades för spioneri. Han fördes till Sta-
lino, dit han anlände i oktober 1937. Den 9 februari 1938 för-
des han till fängelset Lokajonofka i Kiev, där han vistades till
den 21 april 1938, varefter han frigavs och sändes till Berlin.
Den 9 maj 1938 återkom han till Wien.

Cretnik tog anställning i oljeraffinaderiet Vösen-
dorf, "vilket efter ryssarnas intåg förvaltades av dem, ehuru
raffinaderiet icke var ett USIA-företag i egentlig mening".
Den 17 juli 1950 häktades Cretnik av ryssarna. Han fördes till
det ryskontrollerade österrikiska poliskommissariatet i As-
kersdorf i Wien, där han förvarades till den 5 augusti 1950.

1408

Därefter fördes han till kommissariatet i Hartmuthstrasse, där han förvarades till den 1 december 1950. Därefter satt Cretnik häktad intill den 19 april 1951 i "Hoyos-palatset" i Wien. Därifrån sändes han till Neunkirchen, varifrån han i ensamtransport fördes till Lemberg den 2 juli 1951. Transporten skedde i en postvagn, inredd med små celler. Efter en dags uppehåll i Lemberg fördes Cretnik till Moskva, där han inträffade den 9 juli. Han insattes i en med endast elektriskt ljus upplyst cell i Butirki och vistades där ensam i 6 veckor. Cellens nr var 225 och belägen i l. Stock d.v.s. andra våningen efter svenska begrepp. Den 11 augusti 1951 flyttades Cretnik till cell 229 i 3:a våningen, där han satt ävenledes ensam till den 2 september 1951, då han transporterades till Verchne Uralsk, dit han ankom den 7 september 1951. I Verchne Uralsk vistades Cretnik till den 11 april 1954 och satt i stora delar av denna tid ensam eller endast tillsammans med ytterligare en eller två personer. Under tre veckor efter ankomsten till Verchne Uralsk satt Cretnik i cell nr 31 och den 21 februari 1952 infördes en österrikisk medborgare vid namn Kurzböck. Från cell nr 31 fördes Cretnik den 7 februari 1953 till cell nr 17 i Stock 3, d.v.s. översta våningen i fängelset. Där fick han dela cell med österrikanerna Josef Vollmeier och Josef Schweinberger. Såväl Kurzböck som Vollmeier och Schweinberger lär hava återkommit från den ryska fångenskapen. Den 5 september 1953 utfördes Schweinberger ur cell nr 17 och ersattes med en rysk fånge vid namn Anatole Orlof från Konstantinofka. Orlof konstaterades snart vara cellspion. Den 7 februari 1953 fördes Cretnik till cell nr 38 i Stock 1, d.v.s. bottenvåningen. Där delade han cell med överst Tarbuk från Wien, broder till den 545 B.23.8.55. Kommande generälen Tarbuk-Sensenhorst. (Överste Tarbuk har återvänt och kommer att kontaktas av beskickningen). I cell nr 38 fanns även en lett vid namn Rudolf Kisis från Riga, vilken tidigare varit anställd i det lettiska handelsministeriet. Kisis hade bett Cretnik, att "när han bleve fri, han skulle underrätta den s.k. lettiska exilregeringen i Stockholm om, att Kisis var i rysk fångenskap". Sedermera hade Cretnik erfarit av andra fångar, att Kisis numera vistades i Wladimir under adress Postfach Moskva 5110/49. I cell nr 38 har Cretnik även suttit tillsammans med en amerikansk medborgare, Mikel Feingersch (Feingersch har kommandes av Stöger, som sade, att Feingersch vistades i Alexandrovsk (se 570 B.26.8.55.)). Han

hade även i denna cell sammanträffat med Otto Eisenhauer (ävenledes omnämnd av Victor Hahn 571 B.29.8.55.). Cretnik kunde i likhet med Hahn omtala, att Feingersch egentligen vore bosatt i Etiopien, men att han för närvarande lär vistas i Wien. Ävenledes i cell nr 38 hade Cretnik sammanträffat med Otto Wessely och en dr Gönner från Graz.

Den 5 mars 1954 flyttades Cretnik från cell nr 38 till cell nr 34 i bottenvåningen, där han vistades till den 11 april 1954. I cell nr 34 satt Cretnik tillsammans med Kisis, Tarbuk, Wessely och Eisenhauer. Den 11 april 1954 fördes Cretnik till Wladimir, dit han ankom den 24 april och insattes i cell nr 67 i Stock 3, d.v.s. översta våningen. (Cell nr. 67, Stock 3, Corpus 3). Även här fick Cretnik dela cell med överste Tarbuk. Cretnik vistades i cell nr 67 till den 7 mars 1955, då han fördes till sjukcellen nr 48 i Corpus 2. Här delade han cell med den tyske majoren och generalstabsofficeren Ernst Keitel, son till fältmarskalken Keitel. Den 12 mars opererades Cretnik för bräck. Den 4 april 1955 infördes generallöjtnanten Bentivegni, som bekant chef för Abteilung III i tyska Abwehr, i sjukcellen. Bentivegni hade fått ett nervsammanbrott och kunde knappast tala mer. Den 19 maj 1955 fördes Cretnik för frigivning till Potmar, dit han anlände den 21 juni och sedermera till Wiener Neustadt, dit han anlände den 25 juni 1955.

Tillfrågad om han kände dr Maximilian Manfred meddelade Cretnik, att han gjort detta sedan ett 10-tal år tillbaka, alltså långt före fångenskapen. Cretnik tillfrågades, om han någon gång delat cell med Manfred, men detta förnekade han. Cretnik hade emellertid dagligen "telefonerat" med Manfred, som vistades i cell nr. 68 i Wladimir. Cretnik framhöll vidare, med stor bestämdhet, att Manfred blott suttit i två olika celler i Wladimir (jfr Hahns vittnesmål). Tillfrågad om han visste vem som mer suttit i cell nr 68 meddelade Cretnik, att Kensinghoff gjort detta i april 1955.

På tal om övriga medfångar i Wladimir sade Cretnik, att fru Stelzer suttit i cell nr 37, Corpus 3 i Wladimir. Han visste icke i vilken cell Stelzer själv suttit men trodde, att en "ingenjör Hans Svoboda i Wiener Neustadt" skulle känna till detta.

I anslutning till Hahns vittnesmål (571 B.29.8.55.) frågade jag Cretnik, om han kände någon, som suttit i cell nr

- 17 i Wladimir. Cretnik trodde sig kunna erinra, att en viss Josef Tucek och "en vid namn Schuster" suttit i cell nr 17. Jag nämnde vid förhör gående namnet Huber, varpå Cretnik sade, att han i cell nr 67 i Wladimir sammanträffat med en Anton Huber. Tillsammans med denne Huber hade Cretnik för övrigt gjort upp namnlistor på medfångar under vistelsen i Botmar. Dessa listor lovade Cretnik att vid tillfälle visa besökningen. Den i Hahns vittnesmål omnämnde majoren Granitschek kände även Cretnik till och han kunde ävenledes korrigera stavningen till Gammillschegg. Cretnik gjorde ett relativt redigt intryck och han lämnade data med mycket stor precision. Han var översvallande tillmötesgående och gävnärmast intrycket av att vara en glad garçon. Braunerhielm, som även var närvarande under samtalet med Cretnik, fann, att Cretnik till typ och uppträdande mycket liknade Manfred, ehuru Cretnik är ännu mera lättillgänglig än Manfred. Manfred har vidare uppgivit, att han haft Cretnik såsom "sekreterare" vid upprättandet av sina namnlistor, som han medfört ur fångenskapen. Cretnik tycktes emellertid inte vara medveten om, att Manfred betraktade honom som sin medhjälpare, ehuru de båda haft flitig kontakt med varandra och utbytt upplysningar.

Cretnik nämnde följande namn på tyska diplomater i Wladimir, som Manfred också nämnt (487 B.2.8.55):
- Attachén Langer, Bukarest
- Kanslisten Wittern, Sofia
- Kanslisten Muschl, Sofia
- Generalen Gerstenberg, Bukarest
- Generalen Hansen el. dyl., Bukarest
- samt österrikiske generalen Angelis.

Det är svårt att bilda sig en uppfattning om Cretniks tillförlitlighet men det är väl att förmoda, att Cretnik till större delen endast relaterat fakta.
Wien den 31 augusti 1955.

(Gunnar Lorentzon)

Strängt förtroligt.

P.M.

Över samtal med överstelöjtnant Robert Tarbuk-Sensenhorst
den 1 september 1955.

Överstelöjtnant Robert Tarbuk-Sensenhorst, Gärtner-
gasse 10, Linz. Tarbuds namn har erhållits av makan till gene-
ralen Hans Tarbuk-Sensenhorst (545 B.23.8.55.) vilken är bro-
der till Robert Tarbuk.

Tarbuk hör till de 73 s.k. krigsförbrytarna.

Överstelöjtnant Tarbuk hade just blivit intagen på
sjukhuset i Linz för vård av de skador han ådragit sig under
den ryska fångenskapen. Han tog dock emot mig på sjukhuset till
sammans med sin maka. Med anledning av att Tarbuk var sjuk och
att samtalet fördes i en sjukhushall blev det mycket kort. På
min inledande fråga om Tarbuk under fångenskapen sammanträffat
med skandinaver, sade han bestämt, att så icke var fallet. På
min fråga om han vistats i något Moskva-fängelse, meddelade Tar-
buk, att han suttit i Lefortovskaja, cell nr 278 i översta vå-
ningen under tiden november 1947 - maj 1948 samt i Butirki från
maj 1955 till avtransporten den 6 augusti 1955.

I dessa fängelser hade han endast haft förbindelse
med balter.

I Wladimir vistades Tarbuk från maj 1954 till maj
1955 i cell nr 70, Stock 3, d.v.s. översta våningen. Jag fråga-
de Tarbuk, om han kände till några fångar, som suttit i cell nr
17 (den cell i vilken Ernst Huber skulle ha vistats), varpå
Tarbuk svarade, att där måste "Eisenhauer och en bankdirektör
Stadeska ha suttit". Tarbuk förklarade spontant, att Eisenhauer
vore en förträfflig man och så vore även majoren Gamillschegg
och dr Otto Hesch. Däremot fördömde han dr Maximilian Manfred
och då jag nämnde Cretniks namn, utbrast Tarbuk "der ist ja
ein Verbrecher".

Jag återförde därefter samtalet till fångarna i cell
nr 17, men Tarbuk kunde icke erinra sig ytterligare namn. Jag

1409

nämnde då namnet Huber, varpå Tarbuk sade, att "det finns ju så många Huber, men jag hörde i Wladimir talas om en Huber, som handlade med gravstenar någonstans vid Simmeringer Hauptstrasse."

Jag frågade därefter, vilket sätt man begagnade vid kommuniserandet mellan medfångarna, varpå Tarbuk svarade, att man dels "telefonerat" dels knackat. Jag frågade, vilket knackningssystem, som använts, och han svarade, att det var uteslutande morsesystemet. På min fråga hur det kom sig, att fångarna i allmänhet kunde morsesystemet, svarade Tarbuk, att det icke alls var så konstigt, då det nästan alltid "i varje cell fanns någon, som var telegrafist; förresten vill jag minnas, att Huber var telegrafist". (De om Huber lämnade uppgifterna stämma med vad vi tidigare erfarit om Ernst Huber).

Tillfrågad om han under sin fångenskap sammanträffat med general Stahell, svarade Tarbuk, att han aldrig hört talas om en sådan general. Han betonade emellertid, att det mycket väl kunde finnas en "SS-general" med det namnet, som han icke kände till. SS-männen i fångenskap lade sig ofta till med generalstitlar.

Tarbuk kunde bekräfta, att majoren Ernst Keitel vistades i Wladimir och att han opererades för bräck i cell nr 47 i corpus 2. Tarbuk var alldeles säker på, att det var cell nr 47. (Örtnik har angivit cell nr 48 och har tydligen velat göra sig intressant genom att påstå att ha delat cell med Keitel). Tarbuk gjorde ett mycket gott intryck och förklarade sig beredd att efter sjukhusvistelsen föra ytterligare samtal med mig. Hans åkomma synes vara av nervös art och han har spasmodiska ryckningar i ansiktet.

På återresan från Linz sökte jag få kontakt med Karl Schickelbruber (se 435 B.16.7.55.) och fotografen Werner Schneider, vilkas adresser erhöles av statspolisen och vilka båda skulle vara bosatta i Amstätt mellan Linz och Wien. Hos den lokala polismyndigheten erfor jag, att såväl Schickelgruber som Schneider nyligen flyttat och erhöles deras nuvarande adresser. Det tycks taga mycket lång tid, innan adressförändringar, som anmälas till den lokala polismyndigheten, bliva registrerade i Wien.

Wien den 2 september 1955.

(Gunnar Lorentzon)

Flücker

Wien den 10 september 1955.

Nr 594

2 bil.

samtal med Wolfgang Richter
och Otto Eisenhauer.

HP 1 Strängt Förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända promemorier över
samtal med de från rysk fångenskap återvända österrikiska
medborgarna

Wolfgang Richter och
Otto Eisenhauer.

Sven Allard

1410

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med Wolfgang Richter den 6 september 1955.

Wolfgang Richter, notarie. Under kriget Hauptmann i tyska Abwehr. Richter tjänstgör som notarie i Tulln, ett samhälle cirka 40 km öster om Wien. Jag uppsökte Richter på kontoret. Hans namn har erhållits av fru Heimroth, moder till Ernst Huber.

Richter häktades den 18 juli 1945 i sitt kansli i Tulln. Efter en mycket kort sejour i Baden flögs han till Moskva, där han insattes i Lefortofskaja. Där vistades han till december 1945 i en cell i bottenvåningen. Cellens nummer kunde Richter icke rinna sig. Från Lefortofskaja fördes Richter till Butirki, där han satt till februari 1946. Därifrån fördes han via Sverdlovsk till lägret Ivdel i norra Ural, där han vistades till i slutet av april 1947, då han återfördes till Moskva och insattes i Lubljanka under åtta månader. I december 1947 återfördes Richter till Ivdel, där han vistades till februari 1951, då han fördes till Taichet. I Taichet satt Richter till oktober 1952, då han fördes till fängelset i Alexandrovsk, där han vistades tills han frigavs i juni 1955. Richter kunde icke erinra sig numren på de celler i vilka han suttit i de olika Moskva-fängelserna.

När jag kom in i Richters ämbetsrum i Tulln fick jag först legitimera mig, varefter Richter villigt svarade på alla frågor. På den första om han sammanträffat med skandinaver under fångenskapen i Ryssland, svarade han omedelbart nej. "Den ende jag hört talas om, är den svenske diplomaten, som försvann i Budapest vid krigsslutet 1945". Tillfrågad av vem han hört talas om den svenske diplomaten, sade Richter, att det var en österrikisk medfånge vid namn Ernst Huber, med vilken han delat cell i Butirki och därefter arbetat tillsammans med i Ivdel. Ja bad Richter berätta så mycket han kunde erinra sig om, vad Huber sagt om den svenske diplomaten. Richter ville minnas, att Huber icke talat om denne i Butirki, utan att det var först i Ivdel, som Huber talat om svensken. Richter kunde erinra sig,

att Huber berättat följande två episoder om svensken. Då Huber satt i Lefortofskaja (vilket alltså måste ha varit före december 1945) hade det från fängelsepersonalen anbefallits, att samtliga fångar skulle skruva av klack- och tåjarn på skodonen. Det hade alla gjort utom den svenske diplomaten, som under återopande av sin diplomatiska immunitet "ställt till en fruktansvärd kravall". Huber hade säkert icke kommit ihåg denna episod och berättat den för Richter, därest svensken icke lyckats genomdriva sin vilja. Till alla medfångars stora förvåning lät ryssarna nämligen honom behålla sina skodonsbeslag och detta faktum var inom kort tid bekant i stora delar av fängelset.

Den andra episoden var, att Huber hade hört, att svensken hade tillfångatagits, då han i bil åkt ryssarna tillmötes i Budapest. Härutöver kunde Richter icke erinra sig någonting om, vad Huber berättat. Richter visste heller icke namnet på den svenske diplomaten.

Tillfrågad när han senast träffat Huber, svarade Richter, att han tillsammans med Huber förts till Moskva i slutet av april 1947 och att de där skiljts åt samt att han därefter icke hört talas om Huber, förrän han uppsökte dennes moder efter återkomsten till Wien. Richter hade varit av den uppfattningen att Huber avlidit.

Jag frågade om anledningen till att de båda förts till Moskva från Iydel och han svarade, att det var för förhör och att färdsattnet varit med tåg (ej med flyg, som Hubers moder angivit. Hon har tydligen förväxlat Richters resa från Baden till Moskva, vilken ju företogs med flyg). Vad förhöret beträffade, meddelade Richter, att han endast blivit utfrågad om sin tid i tyska Abwehr och han såväl som Huber hade under resan förutsatt, att förhöret skulle röra sig om detta ämne, då de ju båda varit anställda i Abwehr. Richter gjorde ingen som helst antydning om, att Huber skulle ha förts till Moskva med anledning av, att han kände till den svenske diplomaten.

Richter lovade att under de närmaste dagarna söka rekapitulera allt han visste om Huber och om vad denne berättat om svensken. Han skulle vidare söka erinra sig österrikiska medfångar, vilka varit i kontakt med Huber.

Wien den 6 september 1955.

(Gunnar Lorentzon)

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med Otto Eisenhauer den 7 september 1955.

Ötto Eisenhauer, Wien IX, Währingerstrasse 64/8.

Eisenhauers namn har nämnts av flera återvända fångar (se 571-B.29.8.55. och 585-B.6.9.55. Tarbuks vittnesmål).

Eisenhauer var till italienarnas intåg hovstallmästare hos Kejsar Haile Selassie. Därefter flyttade han till Egypten och bodde tidvis i Kanada och kom år 1946 till Wien. I Wien umgicks Eisenhauer mycket med brittiska officerare, som han lärt känna i Egypten, dock endast såsom privatman. Vidare hade han en med egyptiskt nummer registrerad "elegant bil och detta var tydligen tillräckligt komprometterande för 10 års rysk fångenskap".

Den 9 april 1947 häktades Eisenhauer helt oförmodat på Schwarzenbergplatz i Wien av fem ryska soldater och fördes till kommandanturen i Plösslgasse, där han kvarhölls till oktober 1947. Då fördes Eisenhauer till Sopron, där han insattes i MGB-fängelset, "som ligger något utanför staden". Under fängelsevistelsen i Sopron dömdes Eisenhauer 20 års arbetsläger för spionage. Han sammanträffade i Sopron med Hawlik (se 559-B.25.8.55.). Den 24 december 1947 transporterades Eisenhauer via Lemberg till Vorkuta, där han inträffade i februari 1948. I denna transport var även Hawlik med till Lemberg (stämmer med Hawliks vittnesmål). Till den 7 november 1948 arbetade Eisenhauer i schakt 8, läger 8 och därefter i schakt 7 intill januari 1949. Vid denna tidpunkt var Eisenhauer mycket sjuk och infördes till ett lasarett i närheten av Vorkuta, där han vistades till mars 1951. Därefter fördes han åter till schakt 40 - det modernaste schaktet i Vorkuta - där han arbetade till den 3 december 1951, då han transporterades till fängelset i Verchne Uralsk. I Verchne Uralsk insattes Eisenhauer i cell nr 40 i andra våningen (1. Stock). Den fånge, som fördes ur cellen, då Eisenhauer infördes, var minister Bekerle. I april 1954 fördes Eisenhauer till Wladimir, där han satt i tre olika celler allt

1412

intill frigivningen. Cellerna lågo i bottenvåningen, men Eisenhauer kunde icke erinra sig numren.

På min fråga om Eisenhauer sammanträffat med skandinaver under fångenskapen, svarade han bestämt nej. Eisenhauer hade suttit i samma cell som majoren Gamillschegg (se 571 B.29. 8.55.) och Ernst Huber. Om Huber berättade Eisenhauer, att denne först 1954 fått dela cell med någon annan medfånge. Dessförinnan hade han alltid suttit i ensamcell utom under en tid, då han suttit i en tvåmanscell tillsammans med en vansinnig mexikanare. Eisenhauer kunde icke erinra sig några ytterligare detaljer om Huber, annat än att denne tycktes ha "smittats av mexikanaren och själv numera gjorde ett virrigt intryck". Eisenhauer visste även, att Huber sammanträffat med "generaler". Han sade sig vidare med Gamillschegg ha diskuterat anledningen till, att Huber förvarats i ensamcell. Det föreföll de båda herrarna högst besynnerligt, alldenstund Huber endast varit telegrafist i Abwehr och till och med direkt underordnad majoren Gamillschegg. Eisenhauer ansåg, att den, som bäst kunde lämna upplysningar om Huber, vore Gamillschegg.

Det hade varit fruktansvärt tragiskt, när Huber fick klart för sig, att han icke skulle medfölja de övriga österrikarna hem. Han hade varit fullständigt nedbruten och hade knappast räckt de hemresande kamraterna handen, då de lämnade cellen. Bland de övriga österrikarna ansåg man, att Huber kvarhölls, enär hans medborgarskap icke vore klarlagt. Huber lär av ryssarna betraktas som rumän, då han "haft stora egendomar i Craiova".

I inrikesministeriet har man meddelat mig, att man beräknar, att fortfarande cirka 300 österrikare kvarhållas i Sovjetunionen och att man väl känner till Hubers fall, då dennes broder och åldriga moder upprepade gånger gjort förfrågningar om honom.

Eisenhauer kunde meddela, att Manfred, Cretnik och Hawlik "icke haft det bästa rykte under fångenskapen". Manfred och Cretnik skulle t.o.m. icke ha fått del av det understöd, som den österrikiska staten tilldelar de återvändande fångarna.

Gamillschegg vistas för närvarande i närheten av Salzburg och jag avser att uppsöka honom samtidigt som överste Nitsche.

Det skulle vara intressant för Wien den 7 september 1955.

(Gunnar Lorentzon)

Strängt förtrolig.

PS till P.M. över samtal med Otto Eisenhower den 7 september 1955.

Då jag räknade upp ett antal namn på från rysk fångenskap återkomna österrikare och nämnde Victor Hahn, sade sig Eisenhower icke hava träffat denne.

Jag sökte åter upp Eisenhower och frågade då direkt, om han icke träffat en Victor Hahn i Vladimir. Efter en stunds funderande sade Eisenhower, att han träffat Victor Hahn i en cell i Vladimir, men detta endast under en mycket kort tid, vilket förklarar hans glömska. Jag vill icke underlåta att nämna, att Victor Hahn för mig sagt, att han träffat Eisenhower endast under kortare tid.

Vion den 12 september 1955.

1413

Utdrag av uppteckning 19.9.55. betr. Pelkonen.

- - - - -

Även tyskarna, krigsfångnen Ernhard Hille från Ost-Tyskland och Ernst Huber från Österrike, hade för den avhörde berättat om Wallenberg, men de visste inte heller mer om saken. Huber hade antagligen träffat Wallenberg i fängelset Lubjanka 1945 men Hille hade aldrig träffat honom.

- - - - -

Huber

Wien den 20 september 1955.

Nr 615.

2 bil.

insänder promemorior
angående efterforsk-
ningar.

HP 1. Strängt förtrolig.

1 bil i dubb. samst.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag värdsamt insända promemorior över
samtal med de från rysk fångenskap återkomna österrikiska
medborgarna Nitsche och Gamillschegg.

Erik Braunerhielm

1484

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med Richard Gamillschegg den 14 september 1955.

Richard Gamillschegg, major i tyska Abwehr under andra världskriget, blivande bostad Paulanergasse 5, Wien.

Genom en släkting till Gamillschegg hade jag erhållit dennes adress i Salzburg, där jag sökte honom på eftermiddagen den 13 september. Det visade sig, att Gamillschegg vistades i Wagrain, en liten alpy i närheten av St.Johann im Pongau, cirka 6 mil söder om Salzburg. Jag sammanträffade med Gamillschegg på morgonen påföljande dag.

Vid krigsslutet flydde Gamillschegg av fruktan för ryssarna till Tyrolen, där han bodde till 1948. Då ansåg han, att risken för att ryssarna skulle hava något intresse för en f.d. Abwehr-major var så liten, att han flyttade tillbaka till Wien. Han hade emellertid icke vistats mer än några månader i Wien, då ryssarna arresterade honom i hans våning den 7 april 1948. Han fördes till Baden, där han vistades till julen 1948. Under denna tid dömdes han av en militärdomstol till 25 års arbetsläger för spioneri (§ 58/6). Från Baden fördes Gamillschegg till Neunkirchen, där han vistades till slutet av maj 1949, då han fördes över Lemberg till Potmar. I Potmar underkastades Gamillschegg läkarundersökning och det visade sig, att han led av hjärtfel, varefter han fördes till en sjukvårdsbarack i läger nr 8 i det s.k. Mordova-området i närheten av Potmar. Gamillscheggs läkare hade tydligen fattat intresse för Gamillscheggs sjukdom och han fick kvarstanna under goda sjukvårdsförhållanden under cirka 3 år. I april 1952 fick Gamillschegg dock lämna Potmar, sedan han haft "ett uppträde" med sjukvårdspersonalen angående det arbete han hade att utföra på sjukhuset. Han fördes via Magnitogorsk till Verchne Uralsk, dit han anlände den 7 maj 1952. Han insattes där i huvudbyggnaden i cell nr 10 i översta etagen. I maj 1954 flyttades Gamillschegg till Vladimir, där han kvarblev till frigivningen i april 1955, då han via Potmar fördes till Wiener Neustadt.

1415

I Wladimir satt Gamillschegg dels i cell nr 42 i översta etagen, dels i cellerna nr 6 och 7 i bottenvåningen samtliga i Corpus 3. Tillfrågad om Gamillschegg under sin fångenskap hört talas om skandinaver, svarade han nej och uttryckte sin förvåning över, att jag gjort mig mödan att söka upp honom i denna avlägsna alpbj. Jag förde då in samtalet på Gamillscheggs medfångar i Wladimir och Gamillschegg nämnde spontant Eisenhauers och Hubers namn. Jag bad honom berätta närmare om Ernst Huber, vilket Gamillschegg gärna gjorde, då han sade, att Huber varit hans närmaste vän under fångenskapen. Ernst Huber är son till en österrikisk general "vilken var en av de svåraste lärarna i taktik i krigsskolan och då jag fick Huber som telegrafist i min Abwehr-avdelning i Bukarest, betraktade jag honom egentligen icke som Obergefreiter, utan som generalen Hubers son och vi voro goda vänner redan under Bukaresttiden". Gamillschegg kunde berätta, att Huber tagits av ryssarna i Bukarest och icke, såsom tidigare angivits, i Craiova. (Se 585 B.6.9.55. Hubers moders vittnesmål). I Craiova hade Huber däremot haft stora egendomar och arbetat i en bank.

Gamillschegg kunde bekräfta, att Huber intill 1954 vistats i ensamcell samt att han under 2 år suttit tillsammans med en vansinnig mexikansk medborgare. Gamillschegg visste icke, under vilka tider Huber vistats i de olika Moskva-fängelserna, men han hade nämnt såväl Lefortovskaja, Lubljanka som Butirki. Tillfrågad om icke Huber för Gamillschegg omnämnt, att han även vistats i ett läger i norra Ural, svarade Gamillschegg, att han trodde, att Huber varit i Vorkuta under någon tid. Jag nämnde då lägret Ivdel vid namn, men Gamillschegg kunde icke erinra sig, att Huber omnämnt detta läger. Han höll det dock ingalunda för uteslutet, att Huber vistats där och att G. således endast utgått från, att det varit i Vorkuta, där så många andra österrikare varit. Huber hade dömts till 25 års arbetsläger för spioneri, vilket sedermera omvandlats till fängelse.

Gamillschegg kunde icke erinra sig, under vilken tid han suttit i cellerna 6 och 7 i bottenvåningen. Jag frågade honom då, om han haft förbindelse med cell nr 17 i bottenvåningen, vilket Gamillschegg kunde bekräfta, då denna cell låg mitt emot cell nr 6. I cell nr 17 vistades "generaler och en del andra österrikare". Gamillschegg erinrade sig namnen på ge-

neralerna Schmidt, Litz och Stahell. Han kunde även erinra sig, utan att jag frågade om det, att Ernst Huber och Victor Hahn tidvis vistats i cell nr 17. (Hahns vittnesmål om samtalet mellan Huber och Stahell om Langfelder bestyrkes härigenom (571 B. 29.8.55)).

Jag bad Gamillschegg berätta litet om sin Abwehrtid och om hur det kom sig, att Huber blivit tagen av ryssarna, då han själv kunnat klara sig undan, då de ju voro i samma avdelning. Gamillschegg meddelade, att Huber endast "råkat komma på sladden", då avdelningen skulle dragas tillbaka från Bukarest "och för övrigt misste jag medarbetare långt före 1944, t.ex. chauffören hos tyske konsuln i Iași, vid namn Schlüter". Jag frågade då Gamillschegg, om Huber i Wladimir hade berättat om, att han i fångenskapen suttit tillsammans med en chaufför. "Ja, ja, was war denn das? Das war aber etwas mit Budapest. Er ist mit irgendeinem Chauffeur in Gefangenschaft zusammengewesen aber das war eigentlich kein Chauffeur sondern ein Ingenieur, der irgendeine Maschinenfabrik oder so was gehabt hat." Efter detta yttrande, som jag tyckte med bestämdhet tyda på, att Huber berättat för Gamillschegg om Langfelder, frågade jag, om Huber icke i detta sammanhang talat om en svensk. Då gick det plötsligt upp för Gamillschegg, att så var fallet. Han satt tyst i flera minuter och därefter sade han: "Ja, das war doch etwas mit Juden. Ein schwedischer Diplomat hat doch Juden in Budapest gerettet und das stimmt. Der Ingenieur war Chauffeur für den Schweden." Här efter kom Gamillschegg icke ihåg något ytterligare, varefter jag skisserade läget i Budapest vid Wallenbergs försvinnande, dock utan att nämna Wallenbergs namn, varvid jag med all önskvärd tydlighet kunde konstatera, att Gamillschegg hört hela denna historia berättas av Huber. Gamillschegg tillade dessutom spontant att "er ist ja die Russen entgegengefahren." Tillfrågad om han icke trodde, att det var min berättelse, som suggererat honom, svarade Gamillschegg mycket bestämt: "Ich kann das beeidigen, dass alles was wir besprochen haben, hat Huber mir erzählt."

Då Gamillschegg lämnade Wladimir, ansåg han Huber vara fullt normal, och Eisenhauers yttrande, att Huber skulle "smitats av mexikanaren", ansåg Gamillschegg vara högst överdrivet.

G. antydde icke, att Hubers vistelse i ensamcell skulle ha berott på hans kännedom om den svenske diplomaten,

vilket ju Hahn gjort (571 B. 29.8.55). Jag undvek att närmare gå in på detta spörsmål, då det är samolikt, att Gamillschegg åter kommer att träffa Hubers moder och om fru Heimroth skulle få reda på detta - som jag anser efter G:s vittnesmål icke helt styrkta - förhållande, kan hon genom en intervention hos österrikarna eller ryssarna komplicera den fortsatta utredningen. Gamillschegg ansåg, att Huber som telegrafist i Abwehr och som son till generalen var "tillräckligt viktig för att hållas i ensamcell och för övrigt vet man aldrig, efter vilka principer ryssarna gå i dylika fall".

På tal om tyska diplomater kunde Gamillschegg bekräfta, att flera funnits i Wladimir. I Verchne Uralsk hade han endast hört talas om Stelzer.

Gamillschegg gjorde ett intelligent och redigt intryck. Hans hälsa synes emellertid icke vara den bästa. Gamillschegg lovade mig att noga tänka efter, om han kunde erinra sig ytterligare detaljer om Hubers berättelse och att i så fall taga kontakt med beskickningen.

Gamillschegg var helt på det klara med, att vårt samtal var ytterst konfidentiellt.

Wien den 15 september 1955.

Undert. Gunnar Lorentzon.

Utdrag av bilaga till Wien 612, 20.9.55.

(samtal med dr. Manfred)

Manfred hade aldrig hört talas om Ernst Huber.

14/16

8

Utdrag av bilaga till Aien 628, 27.9.55.

(samtal med Werner Schneider)

- - - - -

(Wladimir)

Schneider hade icke hört talas om Ernst Huber och
själv aldrig suttit i cell nr 17. - - - -

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (EUD.)

Huber.
PL Ew²

Från Wien.

Avsant den Telex 19 kl.

Inkom den 14/10 1955 kl. 19.15

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2.

65.

För Kabinettssekreteraren. Ernst Huber som i dagarna anlant från rysk fångenskap till Tyskland väntas enligt uppgift av modern till Wien inom närmaste dagarna.

Allard.

KOPIA KOPIA

Coll.: }

Avskrift av ch.tel. t. Wien nr 70, 15/10-55

För Allard. Edert chiffer 65. Vidtag
alla tänkbara åtgärder för att hindra
att Huber lämnar uppgifter till press
och nyhetsbyråer.

Från Wien

Avsant den **TELEX** 19 kl.

Inkom den 17/10 1955 kl. 1310

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr2

66.

För Kabinettssekreteraren. Huber nu anlant utan att hittills ha observerats av pressen. Lovat icke uttala sig till denna. Han har 1945 i två månader suttit i samma cell som Langfelder i Lefortovskaja.

Allard

KOPIA KOPIA

Huber

Wien den 15 oktober 1955.

nytt samtal med dr Wolfgang Richter. Nr. 679.

594 B. 10.9.55 HP 1. Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Härmed får jag vördsamt meddela, att jag den 12 innevarande månad i närvaro av legationssekreterare Braunerhielm hade ett nytt samtal med dr Wolfgang Richter. Anledningen till att jag kallat Richter till legationen var, att inrikesministeriet till beskickningen översänt en anteckning av innebörd, att Richter skulle hava meddelat, att den svenske diplomaten Raoul Wallenberg från slutet av 1952 till maj 1955 befunnit sig i fängelset i Alexandrovsk.

Richter bestred på det bestämdaste, att han lämnat inrikesministeriet informationer av sistnämnda innebörd. Samtidigt bekräftade han ånyo de uppgifter han tidigare lämnat till legationssekreterare Lorentzon såväl om sin fångenskap i Sovjetunionen som om vad Ernst Huber berättat för honom. Han var emellertid icke alldeles säker på, vid vilket tillfälle den senare avgivit sin berättelse om den svenske diplomaten från Budapest. Det vore möjligt, att Huber nämnt om

honom redan under vistelsen i Butirkifängelset.

Richter hade emellertid även därefter hört talas om den svenske diplomaten. Vid ett tillfälle, förmodligen år 1954, hade nämligen fångarna i hans cell i Alexandrovsk diskuterat lämpligheten av att ingiva nådeansökningar till den sovjetryska regeringen. Någon hade då sagt, att detta knappast kunde löna sig, då ju själve Konungen av Sverige en gång i en skrivelse till Stalin begärt Wallenbergs frigivande och denna icke ens besvarats.

Sistnämnda uppgift synes mig anmärkningsvärd, då den "skrivelse" fångarna åsyftat förmodligen utgör en förväxling med de demarcher, som den svenska regeringen vid olika tillfällen låtit göra i Moskva. Uppgifter härom skulld sålunda i förvänskat skick have blivit kända t.o.m. bland politiska fångar i vissa ryska fångelser.

Jag hade under den första delen av samtalet undvikit att nämna Wallenbergs namn, men Richter gjorde det i detta sammanhang självmant. Jag frågade honom då, om han tidigare hört talas om denne. Richter svarade, att namnet var känt i Alexandrovsk, men att han, såvitt han kunde erinra sig, icke hade hört det, innan han kom dit.

Richter omtalade vidare namnet på tvänne tyska medborgare, vilka hade suttit fängslade i Moskva till år 1951 och som hade haft väl reda på mera prominenta fångar, varför det vore möjligt, att de kände till Wallenberg. Den ene vere översten Otto Armster, vilken under kriget varit Richters närmaste chef inom kontraspionaget i Wien, den andre en ostpreussisk präst vid namn Parochan. Båda väntades återkomma inom kort till Tyskland.

Richter skriftväxlade med Armsters maka, fru Hilde Armster, vars adress vore Martinstrasse 10, Wiesbaden.

Richter var av den bestämde uppfattningen, att utländska fångar i Sovjetunionen aldrig blevo bortglömda. Det vore visserligen möjligt, att de lokala fängelsemyndigheterna stundom slarvade med registreringen av fångarna. Det hade således i fånglägren hänt, att fångar för en kortare tid hade kunnat övertaga avlidna kamraters identitet. Centralmyndigheterna i Moskva hade dock mycket exakta och tillförlitliga uppgifter om varje fånge och höllo väl reda på dessaas öden. Sovjetryska fångar brukade efter straffets avtjänande sändas till Sibirien som kolonister och fingo icke återvända till sina hemorter.

Tillfrågad om orsaken till, att så många österri- kare häktats och bortförts till Sovjetunionen, svarade Richter, att han trodde, att de ryska besättningsmyndigheterna under åren närmast efter kriget ville visa sin effektivitet. De hade därför häktat bl.a. så många f.d. Abwehrmän de kunde få tag på. Under senare år, fr.o.m. 1949, hade de däremot låtit personer löpa, som hade haft betydligt högre ställning i den tyska underrättelsetjänsten än de, som tidigare häktats.

Till ovanstående vill jag foga, att inrikesministeriet sedermera under hand meddelat, att den ovannämnda anteckningen om vad Richter skulle hava sagt, utgör utdrag ur protokollet över det förhör, som statspolisen fört med Richter. Det vore icke osannolikt, att vederbörande polistjänsteman missuppfattat Richters utsago.

Enligt vad jag erfarit, hava de sovjetryska myndig-

Meterna anmält ytterligare en transport om 30-talet öster-
rikiska fångar, som frigivits. Transporten torde komma att
anlända till Österrike inom kort.

P.M.

Över samtal med Ernst Huber 14 oktober 1955.

Ernst Huber har omnämnts av Victor Hahn, Richard Gamillschegg och Wolfgang Richter. Huber är österrikare men har av någon anledning betraktats som tysk medborgare. Se tidigare promemorior.

Huber tillfångatogs den 24 augusti 1944 i Rumänien. Han var då som bekant telegrafist i tyska Abwehr. Han lyckades fly ur det rumänska lägret men fasttogs igen den 27 oktober 1944 av NKVD-soldater. Han fördes med flyg till Moskva den 24 mars 1945 där han insattes under 4 dagar i Lubljanka. Den 28 mars överfördes H. till Lefortovskaja där han först vistades i en cell tillsammans med tre ryssar (detta cellnummer kunde H. icke erinra sig). I mitten av april flyttades H. till en annan cell (sannolikt 253 i 2 stock) och där satt då Langfelder.

Langfelder hade berättat om Wallenberg och dennes arbete i Budapest samt om att L. och Wallenberg med en "specialkonvoj" åkt ryssarna till mötes. Under resan hade transporten stoppats av rysk militär och Huber ville manna att man skurit sönder dacken på bilen i vilken Wallenberg och Langfelder färdats. Wallenberg och Langfelder hade därefter med tag förts till Moskva där de insattes i Lubljanka, dock i skilda celler. Langfelder hade därefter aldrig återsett Wallenberg. Langfelder hade även berättat att han suttit tillsammans med tyska legationsrådet i Bukarest Roedl. Dagen innan Huber infördes i cellen hade redaktören Wilhelm Hille utförts ur cellen. Huber yttrade sig mycket negativt om Hille (kommunist etc.). Cirka tre dagar efter Huber infördes tyske Oberleutnanten Hengstenberg i cellen. Den 30 april 1945 utfördes Huber och Hengstenberg ur cellen och fördes till Butirka. Den 12 februari 1946 dömdes Huber enligt § 58/6 10 års straffläger varpå

han fördes till Ivdal-lägrät. (Jämför Wolfgang Richters vittnesmål). Huber fördes med Richter till Lubljanka för förhör den 27 april 1947 och inträffade i Moskva den 2 maj. Därefter hade Huber icke sett till Richter.

I Lubljanka underkastades Huber ingående förhör om med vilka medfångar han vistats i Lubljanka och Lefortovskaja. Huber hade därvid även nämnt Langfelders namn. Efter detta förhör hade Huber insatts i ensamcell tills den 27 april 1948 då han fick dela cell med en agent (vilken Huber icke ville eller kunde namngiva) från Rumänien-tiden.

Den 7 juli 1948 fördes Huber med ovannämnde agent till Lefortovskaja där de vistades ensamma i samma cell till april 1950 då de båda överfördes till Butirka där de vistades till mars 1951. Vid denna tidpunkt fördes Huber till en annan cell.

I den nya cellen befann sig Wilhelm Hille och en finsk medborgare vid namn Welkonnen (eller liknande). Betecknande för båda medfångarna var att de båda träffat Langfelder i fångenskapen. Vidare visste Huber berätta att såväl Hille som Welkonnen återförts till fängelset från Krasnogorsk på grund av deras kunskedom om Langfelder.

I slutet av april utfördes de tre fångarna ur cellen och Huber fick meddelande om att hans straff ändrats till 25 års arbetsläger. Detta skedde den 25 maj 1951 varpå Huber mellan klockan 05.00 - 11.00 insattes i en "Massencell". Klockan 11.00 uthämtades Huber personligen ur cellen av en överste. "Man hade begått ett misstag".

Den 27 maj fördes Huber ensam till Wladimir där han insattes i corpus 2 cell 11. Den 27 oktober 1952 insattes en "vansinnig mexikansk medborgare vid namn Vadio" och först efter talrika protester till fängelseledningen och till Moskva flyttades H. den 18 februari 1953 till corpus 3 cell 17, där han sammanträffade med generalerna Stahell, Schmidt och Wendling samt med överstelöjtnanterna Braun och Geisler samt slutligen med Victor Hahn. I juni 1953 flyttades Huber till cell 6 i corpus 3 och träffade där sin tidigare chef från Abwehr i Bukarest majoren Gamillschegg.

Om Langfelder kunde Huber berätta, att denne var en typisk "rödharig jude" samt att han tidigare var chef för Maschinenfabrik Langfelder, och till yrket ingenjör. (Gunnar Lorentzon)

Efter mitt samtal med Rensinghoff (se P.M. 16.10.55) har jag förstått, att H. missmint sig och med Welkonnen avser finske medborgaren Pelkonnen.

Friedland 14 okt. 1955 u/ Gunnar Lorentzon

Huber

Wien den 17 oktober 1955.

samtal med Ernst Huber.

Nr 680 HP 1 1 bil.

Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Med anledning av instruktioner i särskild ordning anmodade jag legationssekreterare Braunerhielm att snarast uppsöka dr Wolfgang Richter och Ernst Hubers moder för att genom dessa omedelbart vid Hubers ankomst till Wien varna denne för att för pressen berätta om sin fångenskap och personer han träffat i Sovjetunionen. Det visade sig emellertid då, att Huber själv nyss anlant och Braunerhielm fick tillfälle att tala med honom personligen. Huber uttryckte sig under samtalet på flera punkter svävande och verkade trött och i dåligt hälsotillstånd, varför Braunerhielm fann, att en närmare utfrågning så snart efter hemkomsten icke lönade sig. Dessutom hade legationssekreterare Lorentzon redan i Friedland haft ett första förhör med honom.

Jag avser emellertid att på lördag, den 22 oktober, då Huber haft tid att vila ut, inbjuda denne till beskickningen

för en grundligare utfrågning. Därest departementet önskar att några speciella punkter därvid uppklaras, får jag vördsamt hemställa om närmare instruktioner.

Såväl Huber själv som hans moder och dr Wolfgang Richter, vilken känner till Hubers kontakt med Langfelder, ha lovat att icke nämna någonting till pressen.

Jag närsluter Braunerhielms uppteckning av sitt samtal med Huber. ./.
Sven Allard

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med Ernst Huber den 16 oktober 1955.

Jag uppsökte igår på söndagsmorgonen i moderns bostad Ernst Huber, som natten till söndagen hemkommit från Tyskland. Huber befann sig i en eländig fysisk kondition och var mycket utmärkt. Modern, som jag talade med en stund, medan jag väntade på Huber, som var ute på en promenad, nämnde också, att sonens nerver voro alldeles söndertrasade.

Med hänsyn härtill och då jag hörde, att Lorentzon redan i Friedland haft ett förhör med honom, inskränkte jag mig till att efterhöra vad han i stora drag hade att berätta.

Huber omtalade, att han under tre veckor 1945 (han sade ursprungligen två månader men rättade vid ett kort sammanträffande idag uppgiften till tre veckor) suttit i samma cell som Langfelder i Lefortovskaja, varunder Langfelder berättat om Wallenberg. Huber namngav dessutom flera personer, som 1945 träffat antingen Langfelder eller Wallenberg själv. Bl.a. hade samtidigt med Huber återkommit en förutvarande "polisattaché" vid tyska beskickningen i Bukarest, Richter, vilken träffat Wallenberg, samt attachén Rensinghoff och generalkonsul Schellhorn, vilka Huber trodde hade träffat Langfelder. En finsk medborgare, Velkonnen, hade likaledes träffat Langfelder och möjligen redan återkommit till Finland. Han bad mig nu framföra, att han sagt fel namn till Lorentzon och att det rätta namnet vore Pelkonnen.

Då Huber 1947 återförts från fänglägret i Ivdeldistriktet till Lubljanka, hade han bl.a. blivit förhörd om sin kontakt med Langfelder. Efter förhöret härom hade han satts i en ensamcell och hans straff hade efter en tid höjts från 10 till 25 års fängelse. Huber var övertygad om, att orsaken till isoleringen var hans kännedom om Langfelder och Wallenberg. Även andra fångar, som haft kontakt med dessa två hade rönt samma öde. Efter Stalins död hade emellertid dessa fångar överförts till gemensamhetsceller. Huber kunde inte riktigt förklara, varför deras behandling på detta sätt ändrades och betecknade det själv som egendomligt, att han och de andra,

som kände till Wallenberg, över huvud taget hade släppts.

Då jag fann, att Lorentzon icke hade haft tillfälle förelägga Huber några fotografier för identifiering av Langfelder, visade jag honom de foton beskickningen erhållit med handbrev Lundberg - Allard den 20. 7.55. Huber gick emellertid förbi det fotografi, som föreställde Langfelder och plockade istället ut fotografi nr 6, vilket föreställer Guy von Dardel. Han tyckte, att detta fotografi något liknade Langfelder såväl vad ansiktsformen som håret beträffade. Langfelder hade nämligen, enligt Huber, haft rödblont hår. Identifieringen försvårades emellertid av, att Langfelder i fängelset hade lagt sig till med mustasch och skägg. Då jag slutligen direkt visade honom på fotografiet av Langfelder och frågade, om han kände igen personen ifråga, svarade Huber nekande.

Jag finner det icke särskilt anmärkningsvärt, att identifieringsförsöket misslyckades. Hubers moder hade visat mig ett fotografi, taget av Huber några få år före hans fångenskap. Det var bilden av en ung kraftig man med runt, fylligt ansikte och mörkt, slätkammat hår. När jag sedan träffade Huber själv, mötte jag en utmärglad, åldrad man med grånat, stubbklippt hår. Jag skulle aldrig ha kunnat känna igen honom från fotografiet.

Huber lovade beredvilligt att icke berätta om sin fångenskap för pressmän, framförallt icke om andra fångar i Sovjetunionen. Han var själv mycket angelägen om, att icke de sovjetryska myndigheternas uppmärksamhet på nytt skulle fästas på honom och bad mig att behandla de uppgifter han lämnat som strängt förtroliga.

Wien den 17 oktober 1955.

(Erik Braunerhielm)

samtal med Ernst Huber.

680 B.17.10.55.

Wien den 24 oktober 1955.

Mr 715

1 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända en promemoria över det samtal jag den 22 oktober hade med Ernst Huber i närvaro av legationssekreterare Braunerhielm.

Under samtalet, som varade i två timmar, visade sig Huber vara utomordentligt klar och redig och lade icke i dagen några som helst spår av nervositet. Han var däremot fysiskt mycket svag och starkt åldrad.

Huber förklarade sig självständigt beredd medgiva, att, om så erfordrades, hans namn nämndes såsom källa till de av honom lämnade uppgifterna i samband med en eventuell aktion från de svenska myndigheternas sida för Wallenbergs frigivande. Han bad däremot, att i god tid på förhand bliva underrättad, därest hans namn kommer att utlämnas. Jag vill emellertid personligen avråda från, att Hubers namn tillkännagives, om så ej är absolut nödvändigt, enär denne synes frukta, att de sovjetryska myndigheterna alltjämt kunna söka röja honom och andra personer ur vägen, som haft direkt kontakt med Wallenberg eller Langfelder.

Sven Allard

Strängt förtroligt.

P.M.

Över samtal med Ernst Huber den 22 oktober 1955.

I slutet på augusti 1944 befann sig Ernst Huber tillsammans med sin chef inom Abwehr, överste Bauer, på tjänstresa i Siebenbürgen. Då han uppehöll sig i trakten av Hermanstad fick det kommando han där tillhörde order från Berlin att söka slå sig igenom till general Gerstenberg i trakten av Floest. På vägen dit togs emellertid Huber tillsammans med 600 - 1.000 man till fånga av rumänska trupper. Han fördes såsom krigsfånge till Craiova, lyckades fly därifrån och blev efter två veckor på nytt tillfångatagen och återfördes till fängsläget i Craiova. En dag råkade han i läget möta några NKVD-män, som medförde en ryss, som arbetat såsom agent för tyskarna och som kände Huber. Denne angav Huber för NKVD och Huber fasttogs och fördes omedelbart till Bukarest, där han i fyra månader satt inspärrad i rumänska liberala partiets klubbyggnad, vars källare tjänade såsom provisoriskt NKVD-fängelse.

Den 24 mars 1945 fördes Huber med flyg till Moskva, där han först fyra dagar satt i Lubljanka och därefter överfördes till Lefortovskaja, där han till att börja med delade cell med två ryska emigranter. Omkring den 15 april 1945 överfördes han till en annan cell, där Langfelder satt. Vilket nummer denna cell hade, minns Huber icke.

Huber upptäckte, att han och Langfelder hade gemensamma bekanta. Det visade sig nämligen, att en faster eller moster till Langfelder var gift med en medlem av en judisk familj Eschkenasy, som Huber väl kände från Craiova. En Eschkenasy hade ägt den bank i Craiova, där Huber före kriget hade arbetat. Huber kände därför sedan gammalt till namnet Langfelder. Langfelder berättade nu, att han tillsammans med den svenske legationssekreteraren Raoul Wallenberg i Budapest tillfångatogs av ryssarna. Den svenska beskickningen hade, enligt Langfelders berättelse, haft hand om de sovjetryska intressena i Ungern och dessutom lett en stor aktion för att bl.a. med hjälp av skyddspass rädda ungerska judar från Fikorsorganisa-

tionens förföljelser. Wallenberg hade varit chef för denna aktion. Langfelder själv, som var av judisk börd, hade räddats genom att anställas såsom Wallenbergs chaufför.

Sedan ryssarna intågat i Budapest hade Wallenberg velat träda i kontakt med den ryske överkommendanten för att begära skydd för judarna. Wallenberg och Langfelder gavo sig iväg ensamma med bil. Skottlossning pågick ännu på gatorna och man kunde endast långsamt taga sig fram och fick då och då gömma sig i olika hus. Så småningom hade de stoppats av några ryska soldater, som tvingat dem ut ur bilen och till och med skar sönder bildäcken, för att de icke skulle kunna fly. Wallenberg identifierade sig och begärde att bli förd till överkommendanten. Detta beviljades emellertid icke, utan Wallenberg och Langfelder överlämnades till NKVD och sattes en kortare tid inspärrade i ett provisoriskt NKVD-fängelse i Budapest. De hade därefter under eskort av en rysk officer och fyra man per järnväg förts genom Rumänien till Moskva. Huber mindes särskilt, att Langfelder nämnde, att de vid stationen i staden Jasi i Rumänien fått stiga ur på perrongen en stund. Ryssarna hade såväl i Budapest som i Moskva förklarat för dem, att de icke voro att betrakta såsom fångar utan endast hade tagits i skyddshäkte. I Moskva hade de bl.a. visats metron samt till fots gått in i Lubljanka, där Wallenberg och Langfelder genast skildes åt. Sedan dess hade Langfelder icke sett Wallenberg.

Huber kunde icke erinra sig vid vilken tidpunkt Wallenberg och Langfelder skulle ha anlänt till Lubljanka.

I nämnda fängelse satt Langfelder tillsammans med en tysk legationssekreterare Rödel från Bukarest. Tillfrågad därom svarade Huber, att han höll det för osannolikt, att Rödel senare suttit med Wallenberg, då det vore ovanligt, att "medbrotslingar" - d.v.s. Wallenberg och Langfelder - fingo tillfälle att båda sammanträffa med samma fånge. Huber hade sedermera ej hört något om Rödels öden.

Langfelder hade vidare för Huber berättat, att ryssarna anklagat såväl honom som Wallenberg för spionage för amerikansk räkning (eller möjligen för briterne) och att de obetingat hade velat pådöva dem detta brott. Langfelder hade emellertid icke någon gång förhört under den tid han satt tillsammans med Huber och hade sagt, att han över huvud taget på sistone hade förhört mycket sällan. Vad beträffar den av Wolfgang Richter

berättade historien om Wallenberg och klackjärnen (594 B.10.9.55.) nämnde Huber, att det var Langfelder och icke Wallenberg, som ställt till bråk, då man vid en av de månatliga kroppsvisiteringar- na velat taga bort beslagen från hans skor. Langfelder ville göra gällande, att han vore svensk diplomat och därför inte kunde tvingas, att taga bort beslagen.

Huber gav följande beskrivning av Langfelder: omkring 170 cm lång, vid denna tid smalt ansikte, rödblont hår, blågrå ögon, böjd näsa. Langfelder hade lagt sig till med mustascher och pip-skägg. Att han fick behålla dessa attribut tydde, enligt Huber, på att han åtnjöt privilegierad behandling. Langfelder fick även bättre förplägnad än Huber.

Langfelder hade berättat, att han suttit cirka fyra månader i Lubljanka. Det påpekades för Huber, att Langfelder icke kunde ha vistats där så lång tid, om Huber i mitten av april träffat honom i Lefortovskaja, eftersom Wallenberg försvunnit från Budapest den 17 januari. Huber vidhöll emellertid, att såvitt han kunde erinra sig, Langfelder sagt fyra månader. Langfelder hade därefter förts till Lefortovskaja, där han till att börja med suttit tillsammans med en tysk vid namn Hille. Denne Hille, som till yrket var journalist, hade - enligt vad Huber sedermera erfor - under senare delen av kriget varit skrivare hos chefen för ett tyskt fängslager med ryska fångar, och hade deserterat till ryssarna. Han användes troligen som cellspion. Han hade tagit sig över till ryssarna genom att från den tyska sidan krypa över till de ryska skyttegravarna och hade därefter medverkat i den ryska propagandan, såväl i radio som genom författandet av flygblad.

Efter den tid hade Hille förts bort från Langfelders cell och Huber kommit dit istället. Huber vistades där i tre å fyra dagar ensam med Langfelder, varefter ytterligare en fånge tillkom, en tysk överstelöjtnant Hengstenberg, vars fader varit tysk general-konsul i Moskva. Hengstenberg hade själv tillhört en kavalleriavdelning, som i ryska uniformer verkat bakom de ryska linjerna.

På natten den 30 april hade Huber och Hengstenberg överförts från Lefortovskaja till Butirki, där de skildes åt. Huber hade sedan dess icke hört någonting om Hengstenbergs öde.

I Butirki satt Huber till den 12 februari 1946, då han dömdes till 10 års straffarbete. Huber nämnde i detta sammanhang, att Lubljanka vore det fängelse, där de viktigaste fångarna förhördes och Butirki den anstalt, där fångarna förvarades i avvaktan på att anklagelserna färdigställdes och domen fastställdes. I Lefortovskaja förvarades och förhördes mindre viktiga fångar. Undantag från regeln kunde givetvis förekomma.

Sedan Huber dömts fördes han till Ivdeldistriktet, där han

träffade Wolfgang Richter (se 594 B.10.9.55.). Några dagar därefter, den 27 april, fördes Huber och Richter under eskort per järnväg till Moskva, dit de anlände den 2 maj och fördes till Lubljanka, där de åtskildes. Huber satt till att börja med i en cell tillsammans med tre ryska generaler: Goloschkewitsch, vilken varit artilleribefälhavare under vinterkriget i Finland och häktats på grund av sina motgångar där, flyggeneralen Diplonsky, som varit förbindelseofficer i Moskva till det amerikanska flygvapnet samt generalen Samochin, vilken häktats i Berlin vid krigets slut. I Lubljanka började Huber på nytt förhöras. En kväll vid 6-tiden i slutet av juli månad 1947 - Huber kunde icke erinra sig det exakta datum - hade han icke förts till den vanliga förhörslokalen utan istället till ett rum i tredje våningen, där han möttes av en blond jätte i civila kläder. Då den samtidigt närvarande tolken hade majorsrang, drog Huber beredden slutsatsen, att den civile förhørsledaren måste vara en NKVD-general. Denne hade först frågat Huber om med vem han satt tillsammans i Lubljanka. Huber nämnde namnen på den ene efter den andre av sina medfångar. Förhørsledaren hade då i sirriterad ton övergått till att fråga efter cellkamraterna i Lefortovskaja. Huber gav ytterligare ett par namn, varpå förhørsledaren rätt ilsket frågat, om han ändå inte träffat någon mer. Huber hade då till sist nämnt Langfelder, varpå förhørsledaren genast frågade vad han visste om denne och vad han hade berättat. Huber svarade, att Langfelder hade varit chaufför åt en svensk legationssekreterare i Budapest. Förhørsledaren frågade, om Langfelder nämnt den sistnämndes namn och tvingade Huber att berätta allt vad han visste om Wallenberg. Efter förhöret sattes Huber i en stund i en liten cell (vad Huber kallade en "box") av det slag, där fångar vanligen fingo avvakta vidare åtgärder efter förhöret och fördes därpå till en ensamcell i tredje våningen i Lubljanka. Från den dagen satt han i isoleringsceller ända till den 15 april 1948. I Lubljanka satt han ensam i olika celler till den 27 april 1948, då han till sällskap fick en österrikare vid namn Schlütter, en rätt gammal man, som arbetat som tysk agent i Rumänien under kriget. Denne hade tagits den 21 juni 1941 i samband med att han tillsammans med några medhjälpare skulle skicka radiosändare över gränsen in i Sovjetunionen. Därom tillfrågad meddelade Huber, att det hände, att fångar, som skulle hållas i isolering, fingo sitta tillsammans i isoleringsceller.

Den 7 juli 1948 fördes Huber tillsammans med Schlütter

till Lefortovskaja, där de sutton tillsammans till slutet av mars 1950 och sedan tillsammans överfördes till Butirki. I Butirki förhördes Huber på nytt, dock ej om Langfelder och Wallenberg. I slutet av mars 1951, förhördes Huber av MGB om vad han visste om Schlütter och fördes sedan till en annan cell i samma fängelse.

I denna cell satt Huber tillsammans med den ovan nämnde Hille och en finne vid namn Pelkommen (eller Pelkonnen; Huber synes vara osäker på uttalet). Pelkommen berättade för Huber, att även han 1945 suttit med Langfelder i Lefortovskaja. Han hade i början av augusti 1947, då han i Lefortovskaja suttit tillsammans med tyskarna, generalen Stahell och amiralen Voss, utsatts för en förhör om Langfelder och Wallenberg.

Pelkommen hade även berättat, att han blivit så betryckt av dessa förhör, att han försökte att begå självmord genom att hoppa ut genom cellfönstret. Han hade därvid ådragit sig ett brott på skallen men tillfrisknat. Efter förhöret hade han hela tiden hållits i isoleringscell. Hille, som efter sin vistelse i Lefortovskaja förts till speciallägret i Krasnogorsk, hade även han i augusti 1947 återförts därifrån till Lefortovskaja för förhör om Langfelder och Wallenberg och hade sedan dess hållits isolerad. Både Pelkommen och Hille voro övertygade att isoleringen haft sin grund i deras kännedom om Wallenberg och denna övertygelse styrktes nu ytterligare, när de hörde Hubers berättelse. Ingen av de båda visste vad som hänt med Wallenberg och Langfelder efter 1945.

Den 20 april 1951 hade Pelkommen och Hille förts bort från Hubers cell. Såvitt Huber hade sig bekant, skulle Hille sedermera ha frigivits och nu vara verksam som journalist i Östtyskland. I september 1955 fick Huber i Vladimir höra, att även Pelkommen amnesterats.

Den 23 maj 1951 fördes Huber inför en MGB-officer i en "box", vilken, efter att en stund ha genomgått Hubers papper, meddelade denne, att hans straff av "den utomordentliga kommissionen" - alltså på administrativ väg - höjts till 25 år. Enligt Huber skulle detta domssätt numera vara avskaffat. Efter mottagandet av domen fördes han på eftermiddagen till en större gemensamhetscell, inredd för 14 personer, i vilken ett antal ryssar sutton. Efter en stund måtte emellertid fängelsemyndigheterna ha upptäckt, att de därigenom begått en blunder, ty en

av de biträdande fängelsecheferna, en överstelöjtnant, hämtade ut Huber och satte in honom i en isoleringscell. Där satt han till den 27 maj, då han överfördes till Vladimir. Från den 27 maj 1951 till den 26 oktober 1952 satt Huber ensam i isoleringscell nr 11, corpus 2 i Vladimir. Sistnämnda dag insattes emellertid i samma cell en mexikansk kommunist vid namn Evelio Vadillo Martinez. Denne var uppenbart sinnessjuk och uppträdde bl.a. ofta hotfullt mot Huber. För Huber var den nye cellkamraten ytterligt obehaglig och han sökte med alla medel att bli av med honom. Huber fick emellertid icke skriva brev och kunde därför icke framföra skriftliga klagomål. Vid några tillfällen försökte sig Huber till och med på hungerstrejker, men icke heller detta hjälpte. Först den 15 februari 1954 fick Huber tillstånd att avlämna en besvärsskrivelse till Moskva med begäran, att han måtte slippa sitta i samma cell som mexikanaren. På följande dag togs mexikanaren ut ur cellen och efter ytterligare en dag kom en fängelsetjänsteman till Huber och bad honom att återtaga sin klagoskrivelse, då junsaken nu var ordnad. Den 18 februari slutligen fördes Huber själv till en annan ensamcell, i som han betecknades med nummer 54. Den 1 april 1954 fördes Huber över från corpus 2 till corpus 13 i Vladimir och insattes där i en gemensamhetscell med nummer 17. Här träffades han bl.a. av den tyske generalöversten Schmidt, generalen Stahel och österrikaren Victor Hahn (57 B. 29.8.55.). När Hubers isolering lättså därmed brutits, stredde han själv, att detta innebar, att affären Wallenberg numera var i reglerad. Han blev därför mycket överraskad, när han efter hemkomsten fick höra, att Wallenberg och Hängfelder alltjämt voro kvar i Sovjetunionen. För sina cellkamrater berättade Huber vad han visste om den svenske diplomaten. Då det syntes möjligt, att Hahn på grund av sjuklighet skulle kunna komma att frigivas, hade Huber givit denne namnen på de utländska fångar han hört talas om, däribland Wallenbergs, i tanke, att Hahn skulle underrätta anförväntarna (detta stämmer icke helt med Hahns vittnesmål, jfr 571 B.). Då Huber hade blivit magsjuk överfördes han den 10 juni 1954 till sjukcell nr 6 i samma korridor. Här träffade han bl.a. major Gamillschegg (615 B. 20.9.55.) och den japanska konsulen Nakamura. Han kvarlåg där till i maj 1955. Den 12 maj

sistnämnda är togs alla österrikare ut ur sjukcellen för att frigivas. Huber fick emellertid kvarstanna, då han var registrerad som rikstysk. Strax därpå infördes dit bl.a. den ungerska bondeledaren Bela Kovaç. Denne kvarstannade mycket kort där och Huber har hört, att han numera skulle vara fången i Moskva.

Den 20 maj 1955 blev Huber friskskriven och fördes till cell nr 26, där han kvarstannade till den 26 september, då alla tyskar på grund av amnestin fördes upp till översta våningen i corpus 3. Här sattes Huber i en cell, som troligen hade nr 73, och sammanträffade där dels med den förutvarande militära attachén i Finland, översten Kitschmann, vilken 1945 hade suttit tillsammans med Langfelder i Lefortovskaja, samt med en polisattaché Richter från tyska beskickningen i Bukarest, vilken Huber kände sedan kriget och som, såvitt Huber kunde erinra sig, skulle ha suttit tillsammans med Wallenberg i en månad 1945 i Lefortovskaja. Dessa två berättade, att även de 1947 förhördes om sin kännedom om Wallenberg och Langfelder och att de sedan dess suttit isolerade tillsammans. I cell nr 73 satt även tysken Rensinghoff, som tidigare varit anställd vid ett petroleumföretag i Egypten men utvisats och mot slutet av kriget blivit "Ortsgruppenleiter" i Bukarest. Han skulle sålunda icke ha varit legationstjänsteman. På grund av hans nazistiska förflutna höllo sig de övriga i cellen avsidet från honom. Huber var nu icke längre så säker på, att han under denna tid skulle ha hört, att Rensinghoff träffat Langfelder eller Wallenberg. Han trodde snarare, att han hört härom först av legationssekreterare Lorentzon i Friedland (jfr 680 B.17.10.55.). I varje fall hade han icke själv talat med Rensinghoff härom. Däremot ville Huber minnas, att en annan cellkamrat, generalkonsul Schellhorn, suttit med Langfelder.

De sålunda hopsamlade tyskarna fingo nu betydligt bättre förplägnad, kunde höra radio och fingo tre gånger i veckan bevista biograföreställningar. De lästes heller icke in i cellerna utan celledörrarna voro öppna.

Samtliga de här nämnda i cell nr 73 samlade tyskarna hade sedermera återvänt till Västtyskland. (Friedland) samtidigt med Huber. Huber omtalade i detta sammanhang, att dessutom den förutvarande tyske ministern i Sofia, Bekerle, vilken omnämnts av flera av beskickningens vittnen, numera hade hemkommit.

Härom tillfrågades Huber, att han förmodade, att

Wallenberg alltjämt befunne sig i livet. Ryssarna läto icke en sådan viktig fånge avlida. Huber ansåg det även troligast, att Wallenberg fortfarande befunne sig i Lubljanka eller i Lefortovskaja eller något annat Moskva fängelse, då det icke funnes lika stora möjligheter i fängelserna på andra platser i Sovjetunionen att hålla en fånge isolerad.

Avslutningsvis framhöll Huber, att såvitt han kände till, förutom han själv, blott sju personer suttit tillsammans med Wallenberg och Langfelder, nämligen de förut nämnda Rödel, Hille, Hengstenberg, Pelkönnen, Richter, Kitschmann och Schellhorn.

Wien den 17 oktober 1955.

Utdrag av bilagor till hbr Lorentzon-Lundström
23.1.56.

(Voss)

1) Enligt uppgift från Ernst Huber skall Pelkonen ha berättat att han i början av augusti 1947, då han satt tillsammans med den tyske generalen Stahel och den tyske amiralen Voss, skulle ha blivit utsatt för förhör angående Wallenberg och Langfelder.

(Hengstenberg)

Nämnd av Ernst Huber: "Efter en tid hade denne Hille förts bort och jag kom i hans ställe. Detta var omkring 15.4.1945. Under tre å fyra dagar voro Langfelder och jag ensamma. Därefter kom en tysk överstelöjtnant Hengstenberg.

På natten 30.4. fördes Hengstenberg och jag från Lefortovskaja-fängelset till Butirka-fängelset, där vi skildes från varandra.

Utdrag av strängt förtroligt handbrev från
kabinetssekreterare Lundberg till ambassadören
Engzell, Helsingfors, dagtecknat den 27 januari
1956.

Uppgifterna om Pelkonen har huvudsakligast erhållits
genom vittnesmål av den tyske medborgaren Erhard Hille,
av vars vittnesmål bifogats ett exemplar jämte ett komple-
ment rörande detaljer om Pelkonen. Även den österrikiske
medborgaren Ernst Huber känner till Pelkonen, varför även
dennes vittnesmål bilägges. Slutligen har schweiziske
medborgaren Hofstetter gjort uttalanden om Pelkonen och
ett utdrag av dennes utsaga bifogas ävenledes.

Huber

Avskrift av strängt förtroligt handbrev från sekr.
Lorentzon till sekr. Braunerhielm, Wien, dagtecknat
den 2.2.56.

Vi håller för närvarande på att inom departementet göra en sammanställning av samtliga vittnesmål i Wallenberg-ärendet. Från de tidigare ganska omfattande vittnesmålen har borttagits alla oväsentligheter och omfattar vittnesmålen nu endast fakta rörande Wallenberg. Dessa vittnesmål undertecknas därefter av den som gjort ut-sagan och legaliseras därefter vittnesmålet av notarius publicus. Såsom exempel på ett fullständigt vittnesmål med legalisering medsänder jag en av tyske medborgaren Supprian avgiven förklaring.

Enligt tysk lag behöver icke originaldokumentet de-poneras hos notarius publicus, då legaliseringen avser endast den egenhändiga namnteckningen och vederbörandes identitet. Jag förmodar att liknande bestämmelser gäl-ler i Österrike. Därest så icke skulle vara fallet, får originaldokumentet eller kopian under inga förhållan-den deponeras hos notarien, utan får vi i så fall nöja oss med en vanlig bevittnings av namnteckningen. Jag bifogar utkast till vittnesmål att undertecknas av Ernst Huber, Victor Hahn, Richard Gamillschegg och Wolfgang Richter. Till Hubers vittnesmål har bifogats trenne bi-lagor med kommentarer till Hubers utsaga, vilka jag får be Dig särskilt beakta.

Samtliga vittnesmål har inletts med en standardfras, vilken givetvis innebär att vederbörande går med på att dokumentet ifråga får publiceras och användas gentemot sovjetryska myndigheter. Skulle mot förmodan någon icke gå med härpå, får Du uttryckligen meddela mig detta.

P.S. Det är givet att de olika vittnena få vidtaga de sakliga och språkliga ändringar i sina vittnesmål som äro påkallade.

2.1.12

Huber beträffande Voss.

Av Pelkonens och Hilles berättelser framgår att det bör ha varit amiralen Krafft och inte amiralen Voss, som vid denna tidpunkt, juli 1947, var Pelkonens och Stahels cellkamrat.

Utfråga Huber noggrant beträffande denna uppgift. Är Huber det minsta osäker beträffande uppgiften om Voss, bör dennes namn utelämnas i vittnesmålet. Eftersom såväl Voss som Krafft voro amiraler, kan Huber ha förväxlat de båda namnen.

Avskrift.

Bil.2.

Huber beträffande Hille.

Hille säger själv beträffande sin återtransport från Krasnogorsk till Moskva: "I läger 27/II Krasnogorsk satt jag till den 1 februari 1948, då jag överfördes till Lefortovskaja-fängelset. Där fick jag finnen Pelkonen som cellkamrat." Hille säger överhuvudtaget inte något om att förhör med honom angående Wallenberg och Langfelder skulle ha skett vare sig i Krasnogorsk eller Moskva.

Hubers uppgift beträffande Hille kan vara ett slutledningsfel: Eftersom han själv och Pelkonen förhörts angående Wallenberg och Langfelder, måste också Hille ha blivit hörd, eftersom denne också suttit tillsammans med Langfelder.

Hubers uppgift på denna punkt måste således kontrolleras med största noggrannhet.

1. Beträffande Pelkonen:

På vilket språk förde Huber sina samtal med Pelkonen?

2. Beträffande Stahel:

I avsnittet rörande Pelkonen talar Huber om att Pelkonen suttit tillsammans med bl.a. Stahel.

Beträffande Wladimir säger Huber bl.a. att han där satt tillsammans med Stahel och att han för denne och de övriga i cellen (bl.a. Victor Hahn och generallöjtnant Schmidt) berättat om Wallenberg och Langfelder.

Har Huber och Stahel inte diskuterat Pelkonen? Huber måste ju vara medveten om sambandet mellan dessa båda eftersom han beträffande Pelkonen säger att denne under 1947 satt tillsammans med Stahel och Voss.

Utdrag av bil. till hbr Lundberg-Kumlin 4.2.56.

Herbert Hengstenberg

f.9.10.1917

Överstelöjtnant

Adress: Siegen/Westfalen, Eisenerstrasse

Omkring den 18-20 april 1945 infördes Hengstenberg i cell 105 i Lefortovskaja. Langfelder och Huber sitter redan där. Den senare sedan 3 - 4 dagar.

Omkring den 30 april 1945. Hengstenberg och Huber överföres till Butirka och skiljes åt där.

Huber, Hengstenbergs cellkamrat jämte Langfelder vid denna tidpunkt, berättar följande (ur Hubers förhørsprotokoll):

Efter en tid hade Hille förts bort från Langfelders cell och Huber kommit dit istället. Huber vistades där i tre å fyra dagar ensam med Langfelder, varefter ytterligare en fånge tillkom, en tysk överstelöjtnant Hengstenberg, vars fader varit tysk generalkonsul i Moskva. Hengstenberg hade själv tillhört en kavalleriavdelning, som i rysk uniformer verkat bakom de ryska linjerna.

På natten den 30 april hade Huber och Hengstenberg överförts från Lefortovskaja till Butirka, där de skildes åt. Huber hade sedan dess icke hört någonting om Hengstenbergs öde.

Hille som avlöstes av Huber i cell 105, men som senare ånyo träffade Huber berättar följande:

Hille återger Hubers berättelse sålunda:

"Den 7 eller 8 april 1945 kom jag (Huber) till cell 105 i Lefortovskaja. Där sutto Langfelder och Hengstenberg."

- - - - -

2/10 1956

Stockholm den 22 februari 1956.

Strängt förtroligt. 1 bil.

Broder,

./.

I anslutning till vårt samtal i Stockholm härom-
dagen får jag härmed översända en P.M. angående den
från rysk fångenskap återvändande tyske överstelöjtnanten
Herbert Hengstenberg, Berlin/Spandau/Hakenfelde,
Reichstrasse 25, II. Stock links. Av allt att döma
kan Hengstenberg sitta inne med värdefulla upplys-
ningar angående Wallenberg och i synnerhet om dennes
chaufför Langfelder. De viktigaste frågorna att
ställa till Hengstenberg framgår av P.M., men äro vi
mycket tacksamma att få erhålla så detaljerade upp-
gifter som möjligt om Hengstenbergs fångenskap, främst
i Lefortovskaja- och Butyrskaja-fängelserna. General-
konsulatets fotografisamling torde visas för Hengsten-
berg, och bör denne där kunna utpeka Langfelder.

/Gunnar Lorentzon/

Generalkonsuln T a m m ,
Berlin.

P.S. Därest Langfelders fotografi icke
skulle finnas i Generalkonsulatets
samling, bifogas ett fotografi före-
ställande Langfelder.

Rep. i. l. 27.2.56
ans

Herbert Hengstenberg

f. 9.10.1917

Överstelöjtnant

Adress: Berlin/Spandau/Hakenfelde, Reichstrasse 25, II.Stock
links

Omkring den 18-20 april 1945 infördes Hengstenberg i cell 105 i Lefortovskaja. Langfelder och Huber sitter redan där. Den senare sedan 3 - 4 dagar.

Omkring den 30 april 1945. Hengstenberg och Huber överföres till Butirka och skiljes åt där.

Huber, Hengstenbergs cellkamrat jämte Langfelder vid denna tidpunkt, berättar följande (ur Hubers förhörsprotokoll):

Efter en tid hade Hille förts bort från Langfelders cell och Huber kommit dit istället. Huber vistades där i tre à fyra dagar ensam med Langfelder, varefter ytterligare en fånge tillkom, en tysk överstelöjtnant Hengstenberg, vars fader varit tysk generalkonsul i Moskva. Hengstenberg hade själv tillhört en kavalleriavdelning, som i ryska uniformer verkat bakom de ryska linjerna.

På natten den 30 april hade Huber och Hengstenberg överförs från Lefortovskaja till Butirka, där de skildes åt. Huber har sedan dess icke hört någonting om Hengstenbergs öde.

Hille som avlöstes av Huber i cell 105, men som senare ånyo träffade Huber berättar följande:

Hille återger Hubers berättelse sålunda:

"Den 7 eller 8 april 1945 kom jag (Huber) till cell 105

i Lefortovskaja. Där sutto Langfelder och Hengstenberg."

Att bl.a. uppmärksamma:

1. Tillfångatagandet, när och var?
2. Så noggranna tid- och platsangivelser under fångenskapen som möjligt.
3. Beskrivning av Langfelder.
4. Personalia beträffande Langfelder
5. Wallenbergs uppgift i Budapest
6. Förhördes Hengstenberg den 27 juli 1947 eller vid annat tillfälle angående Langfelder eller Wallenberg. Om inte - var befann sig Hengstenberg i juli 1947?
7. Känner Hengstenberg till någon av följande personers öden
 - a) Konteramiral Ernst Krafft, född 1885
 - b) Tyske medborgaren, men i Tjeckoslovakien födde Loyda
 - c) Österrikaren (Otto?) Scheuer, Wien
 - d) amiralen Tilleyssen?Om så är fallet, kan han sätta dem i samband med Langfelder-Wallenberg? Och om så är fallet, har de förhörts den 27.7.1947?
8. Då Hengstenberg är ett av primärvittnena vore det intressant - om det nu är så att han erinrar sig så mycket som vi hoppas - få veta varför han ej satt sig i förbindelse med Röda Korset eller Svenska Beskickningen o.s.v.

insänder protokoll över
Ernst Hubers vittnesberättelse.

hbr Lorentzon-Braunerhielm
2.2.56.

Huber
Wien den 13 mars 1956.

Nr 175 2 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända ett av Ernst Huber undertecknat och vederbörligen legaliserat protokoll över dennes vittnesberättelse rörande sammanträffande med Langfelder m.m.

./.

Likaledes närslutes en promemoria rörande de viktigare ändringarna, som Huber vidtagit i det av departementet sammanställda textutkastet.

Dr Wolfgang Richter har vissa betänkligheter mot att underteckna ett motsvarande protokoll och har hemställt om någon betänketid. Han kommer dock sannolikt att så småningom förklara sig beredd att underteckna.

Richard Gamillschegg är bortrest och kan icke nås av beskickningen förrän om ett par veckor. Beskickningen kommer slutligen att så snart sig göra låter taga kontakt med Victor Hahn, vilken är bosatt i Langenlois nära Krems.

Sven Allard

Strängt förtrolig.

P.M.

angående av Ernst Huber vidtagna ändringar av textutkastet
till protokollet.

Sid 1: Huber ville för att vara fullt ärlig införa upplysningen, att Langfelder i fängelset lagt sig till med skägg.

Sid 3: Huber har tillagt en uppgift om, att Wallenberg och Langfelder i Jasi fingo besöka en restaurant Luther.

Sid 4: Överst: Observera ändringen av innebörd, att Huber dömdes den 12 januari 1946 och först något senare lämnade Butirka.

Sid 5: I protokollet har tillagts, att Huber talade ryska med Pelkonen.

Sid 5: Då Huber i textutkastet kom till amiral Voss' namn, hejdade han sig och sade, att amiralen i fråga icke hette Voss utan hade ett kort namn, som började på K. Då jag, för att hjälpa hans minne, försökte med olika namn: Klein, Kleist, Krafft, stannade Huber genast för det sista namnet.

Sid 5: Då jag frågade Huber om Hille verkligen sagt, att han förhörts angående Langfelder, blev Huber tveksam och svarade slutligen, att han säkert missmint sig på denna punkt. Meningen härmed har därför strukits ur protokollet.

Sid 6: Huber berättade, att när Stahell kom in i cellen i Wladimir, gick han från den ena till den andra av internerna och talade om gemensamma bekanta. När han mötte Huber, berättade han genast spontant, att han tidigare hört Pelkonen tala om Huber.

I övrigt hava ett flertal ändringar av mindre betydelse vidtagits.

Wien den 12 mars 1956.

(Erik Braunerhielm)

Huber

Wien den 28 mars 1956.

Personligt och strängt förtroligt.

Broder,

Återkommande till vår skriftväxling rörande undertecknandet av förhørsprotokoll med vissa österrikare, ber jag nu få meddela, att jag haft tillfälle uppsöka Victor Hahn. Denne var beredd till undertecknande, under förutsättning att han fick skriftligt tillstånd därtill av Ernst Huber. Jag skall genast efter påsk tala med Huber härom.

Icke heller Gamillschegg synes jag kunna få träffa förrän efter påsk. Wolfgang Richter har fått Hubers tillstånd att underteckna men söker alltjämt förhålla det för honom obehagliga avgörandet. Jag vill icke pressa honom för hårt men skall tala med honom igen i nästa vecka.

Erik Braunerhielm

Sekreteraren G. Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

Följande personers utsagor överlämnades:

1. Gustav Richter
2. Karl Supprian
3. Claudio de Mohr
4. Claudio de Mohr och Karl Supprian
5. Heinz-Helmut von Hinckeldey
6. Ernst Wallenstein
7. Willi Bergemann
8. Horst Kitschmann (K:s förbehåll ang. Auswärtiges Amts
tillstånd överlämnades icke)
9. Anton Mohrmann
10. Wilhelm Mohnke
11. Bernhard Rensinghoff (R:s förbehåll ang. Auswärtiges Amts
tillstånd överlämnades icke)
12. Erhard Hille
13. Ernst Huber
14. Franz-Eccard von Bentivegni
15. Rudolf ten Hompel
16. Joachim Vorwerk
17. Gotthold Starke
18. Hans Erich Voss

Från W i e n.

Avsant den 12 / 4 19 56 kl. telex.

Inkom den 12 / 4 19 56 kl. 18.05

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2.

11.

För Kabinettsskreteraren. Edert
chiffer 4. Fru Rodler, vars adress erhållits
av Ernst Huber, kan icke själv giva någon
ledtråd om Scheuer men lämnat följande
adresser till medlemmar av överste Rodlers
stab: f.d. Majoren i flygvapnet Rudolf
Montfort, Alsterkasp 12/1, Hamburg 13;
Fröken Lisa Oldenburg, Otto strasse 15/3,
Berlin N.W. 87; Fröken Juliana Morawits,
Strudener Weg 31, Köln-Deflbrueck; Fröken
Margarete ²⁰ ~~Owalla~~, Bechhofenweg 8, Enfel-
den 19 über Ansbach samt Överste Bauer,
Linz, vilken senare snarast möjligt höres
av oss.

Anger.

KOPIA

efterforskning av Scheuer.
155 B. 9.3.56.

Wien den 14 april 1956.

Nr 232. 2 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända tvenne promemorior över samtal dels med Ernst Huber och fru Hedwig Rodler, dels med överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst och överste Fritz Baur rörande Oberleutnant Scheuer. Såsom därav framgår, hava dessa samtal icke lett till något positivt resultat.

Beskickningen avvaktar tills vidare den fullständiga förteckning över Rodlers stab, som herrar Tarbuk och Baur utlovat, ävensom resultatet av de eventuella förfrågningar, som göras hos de i Tyskland bosatta personer, vars adresser fru Rodler lämnat.

Per Anger

Strängt förtrolig.

P. M.

angående samtal den 12 april med Ernst Huber och fru Hedwig
Rodler.

Eftersom Ernst Huber under kriget tjänstgjorde som telegrafist vid en Abwehr-avdelning i Rumänien och vid några tillfällen besökte Bukarest, uppsökte jag honom för att höra, om han kunde lämna någon ledtråd för efterforskningarna av Oberleutnant Scheuer. Det visade sig, att Huber hade känt överste Rodler och stod i kontakt med dennes maka, fru Hedwig Rodler, vars adress han lämnade mig. Jag har således icke behövt taga kontakt med inrikesministeriet för att få denna adress.

Huber kunde däremot icke erinra sig någon person, på vilken beskrivningen av Scheuer kunde stämma. Under samtals gång började det visserligen föresväva honom, att mot slutet av Rodlers tjänstgöringstid i Bukarest, d.v.s. i början av år 1944, en officer i tyska flygvapnet kommanderats till Bukarest, vilken hade något med en bokhandel att göra. Det är dock mycket möjligt, att Huber suggererats av de uppgifter jag lämnade. Något ytterligare om nämnda officer kunde han icke erinra sig.

Huber råde mig vidare att tala med överstelöjtnant Robert Tarbuk-Sensenhorst samt Rodlers efterträdare som chef för Abwehrstelle Bukarest, överste Baur i Linz.

Fru Hedwig Rodler, Oberwiederstrasse 3, Wien XVII, visade sig vara en fin och älskvärd gammal dam, som beredvilligt gav mig alla de upplysningar hon hade. Hon kunde icke ge mig någon ledning beträffande Scheuer men framhöll, att hon

1417

aldrig besökt sin make i Bukarest och därför först efter kriget hade lärt känna några av hans medarbetare. Hon gav mig följande adresser på personer, som arbetat under Rodler i Bukarest:

f.d. majoren i tyska flygvapnet Rudolf Montfort,
Alsterkamp 12/1, Hamburg 13,

fröken Lisa Oldenburg, Otto Strasse 15/3, Berlin N.W.87,
fröken Juliana Morawits, Strudener Weg 31, Köln-Dellbrück,
och

fröken Margarete Zowalla, Bechhofen-Gatzenfelden 19
über Ansbach.

Hon gav mig också adressen till Rodlers efterträdare i Bukarest, Överste Baur, bosatt i Linz.

Om sin man berättade fru Rodler följande. Överste Erich Rodler hade tjänstgjort som chef för Abwehrstelle Bukarest till i april 1944, då han fick lämna denna post och demobiliserades, "enär han icke var nazist". Han hade med sin maka slagit sig ner i Eggenburg bei Horn i Österrike. På våren 1947 hade han utsatts för ett njurlidande. Han hade ordnat för en operation och avsikten var, att han den 7 maj skulle intagas på sjukhus i Wien. Den 4 maj blev han emellertid uppkallad till den ryska kommandanturen i Eggenburg för ett förhör, varifrån han aldrig återvände. Sedan den dagen saknade fru Rodler säkra upplysningar om hans öde. Hon hade vänt sig till kommandanturen i Eggenburg, som blott hänvisade henne till det österrikiska gendarmeriet. Något senare vände hon sig till en högre sovjet-rysk instans, som rådde henne att inlämna en nådeansökan. Denna ansökan återsändes emellertid senare med meddelandet, att den icke komme att föranleda någon åtgärd. Fru Rodler hade gjort allt för att efterforska sin make - bl.a. hade ordföranden i Österrikiska Röda Korset vid sitt Moskvabesök hösten 1955 särskilt tagit upp detta fall - men allt hade varit förgäves. Visserligen hade överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst berättat, att han i Lemberg hört, att Rodler strax efter ankomsten dit skulle ha avlidit men Tarbuk hade icke kunnat minnas, vem som hade sagt honom detta. Fru Rodler led uppenbarligen mycket svårt under ovissheten om sin mans öde och hon besvör mig att meddela henne, därest svenska myndigheter skulle erfara något i saken.

Jag har även frågat Richard Gamillschegg (615 B. 20.9.55)

som visserligen tjänstgjorde i Abwehr-organisationen i Wien men vid flera tillfällen gjorde tjänsteresor till Bukarest och stod i kontakt med överste Rodler. Gamillschegg kunde emellertid icke giva någon ledtråd beträffande Scheuer.

Wien den 13 april 1956.

(Erik Braunerhielm)

Strängt förtrolig.

P.M.

engående samtal den 14 april med f.d. överstelöjtnant Robert
Tarbuk-Sensenhorst och översten Fritz Baur.

överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst (585 B. 6.9.55)
tjänstgjorde tillfälligt vid Abwehrstelle Bukarest den 1
januari till den 15 maj 1944.

överste Fritz Baur, Betlehemstrasse 1 A, Linz, kom
1940 till Bukarest som medlem av den s.k. Heeresmission. Från
1942 till hösten 1943 tjänstgjorde han i Ryssland men återkom
sedan till Bukarest och blev som efterträdare till Rodler chef
för Abwehr därstädes. I augusti 1944 återgick han till Heeres-
mission. Han har aldrig varit i fångenskap.

Jag träffade båda herrarna tillsammans och genomgick
i detalj med dem de uppgifter jag hade om Scheuer. Trots att
de noga tänkte efter, kunde de icke påminna sig någon person,
som kunde vara identisk med den man vi söka. De gävo mig nam-
nen på några österrikare, som varit medlemmar av Rodlers stab,
nämligen följande:

dr Staaf, förutvarande tjänsteman i tyska riks-
banken, numera avliden,

dr Richter (ej att förväxla med polisattachén
Richter), Rodlers adjutant, sannolikt avliden
under fångenskap i Sovjetunionen. Maken bor i
Wien VIII., Albertgasse 8,

dr Bösch, arbetar på Schwechaterbryggeriet, var ej
i fångenskap, vet troligtvis föga,

dr Ockermüller i Länderbank, var Oberleutnant, låg
sjuk i höftskada i Bukarest vid ryssarnas intåg,
satt hela tiden fängslad i Bukarest och släpp-
tes redan 1946, misstänkes vara politiskt otill-
förlitlig,

1418

Kapitän Alfons von Weiss, var fången i Sovjetunionen men torde numera ha återkommit till Wien, hans närmare omständigheter obekanta, Udo Waldegg, tolk hos Rodler, Återkom till Österrike redan 1944, möjligen politiskt otillförlitlig.

Herrar Tarbuk och Baur lovade att tillsammans uppsätta och sända mig en förteckning över så många medlemmar av Rodlers stab, som de kunde erinra sig.

Överste Baur framhöll, att det knappast vore troligt, att en person, född 1895, hade så låg rang som "Oberleutnant", såvida han icke vore "Sonderführer". Någon sådan, vars data stämma med Scheuers, kunde han icke erinra sig. Han påpekade, att det kanske icke vore möjligt, att Scheuer tjänstgjort i den tyska Sicherheitsdienst och samarbetat med Rodlers stab.

Om personalen vid Sicherheitsdienst borde polisattachén Richter och dennes medarbetare, dr. Joachim Vorwerk, Loogestieg 17, Hamburg 20, kunna lämna upplysningar.

Wien den 14 april 1956.

(Erik Braunerhielm)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Huber

Utdrag ur P.M. 24.10.56 (ang.Schöggel)

Däremot tycks icke Schöggel ha
sammanträffat med österrikarna Ernst
Huber, Wolfgang Richter o.Richard
Gamillschegg.

14/19

Bil.Wien 168/57

Huber

P.M.

ang.samtal med Heinrich Jancsy

Den 17 oktober 1955 frigavs han från
Vladimir och repatrierades över Friedland
till Tyskland. Där träffade han bl.a.
Ernst Huber samt flera av de tyska diplo-
mater som senare vittnat om Wallenberg.

Wien den 5 mars 1957.

(1420)

P.M.

angående samtal den 16 mars med Dr Zoltan Sahy.

Enligt Ernst Huber var förfarandet (intagningsförfarandet till Lubljanka) i regel följande. Den nyanlände fången fördes genom en underjordisk korridor in i själva fängelsebyggnaden. Omedelbart innanför den med en stor träport förseddå ingången låg en serie små "boxar". Fången fördes till att börja med in i en av dessa och fick där kläda av sig. Han fördes därefter till ett tvättrum där han fick bada, förseddes med ryska kläder och återfördes till en annan box, där han förhördes om sina personalia, varjämte han fotograferades och fick lämna fingeravtryck. Därefter fördes han till en box en trappa upp och återfick där sina egna desinficerade kläder. Sedan fördes han ner till en liten ensamcell under marknivån och fick stanna där i ett å två dygn intill dess att det bestämts i vilken cell i fängelset han slutgiltigt skulle sitta. Sahy känner otvivelaktigt till en hel del om rutinen i ryska fängelser men redan ovanstående uppgifter ingiva tvivel om att han verkligen varit i Lubljanka. Sahy påstod vidare att promenadboxarna lågo på fängelsegården invid varje fängelsebyggnad. Enligt Huber vore däremot promenadboxarna belägna på fängelsetaket.

Då jag i dag träffade Frank Olmody Posh frågade jag även denne om förhållandena i Lubljanka. Posh gav en skildring som i huvudsak överensstämde med Ernst Hubers. Han uppgav emellertid att såvitt han visste fanns det två fängelsebyggnader i Lubljanka. Den ena var tydligen densamma som Huber avsett. Enligt Posh skulle denna byggnad ursprungligen innehållit kontorslokaler för ett försäkringsbolag medan Huber och andra med honom tro att huset varit hotell. I den andra fängelsebyggnaden hade Posh endast sett och hört

talas om underjordiska celler och det vore möjligt att dessa voro belägna i en till ministeriet hörande administrationsbyggnad. I motsats till Huber uppgav Posh att det verkligen fanns ett särskilt sjukhus i Lubljanka. Detta hade han hört av tysken Günther Martin, som torde ha legat där 1948 och som nu tjänstgör hos polisen i Hamburg. Såväl Huber som Posh uppgiva att med undantag av chefsläkaren voro samtliga läkare kvinnliga.

Wien den 18 mars 1957.

/u/ Erik Braunerhielm

Huber

Utdrag ur P.M. ang.samtal med Frank Olmody Posh
den 23 mars (bil. 244 Wien, 1.4.57).

(+m.b. i Vt.)

Då som bekant Ernst Huber satt i samma cell^u
har jag frågat denne om saken. Huber meddelade,
att Nakamura aldrig för honom omnämnt Wallen-
berg samt att all konversation med Nakamura
var så gott som omöjlig, enär denne förutom
japanska blott kunde några få ord engelska och
ryska.

Icke heller Posh hade, enligt Huber, talat
om några egna upplevelser med Wallenberg, och
han syntes vid denna tid icke veta annat om
Wallenberg, än vad Huber själv berättat. Posh
vore en typisk hysteriker och hade ett utom-
ordentligt starkt behov av att hävda sig. Dä-
rest han råkat på kant med någon person, gjor-
de han vad som helst för att hämnas och kunde
därför vara ytterst farlig.

Huber

Bil.hbr Lundström-Lorentzon
10.4.57

UTDRAG

P.M. ang.samtal med
öv.löjtnanten C.Geissler den
10.4.57.

Vidare frågade jag Geissler om han kände
till österrikarna Huber och Hahn. Härtill sva-
rade Geissler jakande. Han hade alltid ställt
sig litet reserverad för Huber, vilken han an-
såg ha varit alltför nyfiken. Huber var under
vistelsen i Wladimir sjuklig och nervös. Röran-
de sina familjeförhållanden hade Huber förkla-
rat, att hans far varit general.

Bonn den 12 april 1957.

/u/ S.Lundström

Huber
Bil.hbr Lundström-Lorentzon 16.4.57

UTDRAG

P.M.

ang.samtal med Gustav Richter den 13.4.57.

Richter o.Kitschmann hölls strängt
isolerade (corpus II i Vladimir) och de
kunde endast i mycket liten utsträckning
erhålla underrättelser om medfångar.
Rörande dessa kände Richter till, att
följande fångar vid olika tidsperioder
befunnit sig i corpus II, nämligen
österrikaren Huber i cell 11 (hörn-
cell i bottenvåningen på andra
sidan korridoren)

Frankfurt am Main den 15 april 1957.

/u/ S.Lundström

Kopie.

Ernst H u b e r
W i e n III.
Klimschgasse 13/4

*Bill. Hör. Braunschweig -
München 30.4.57*

Huber

L e b e n s l a u f

Ernst H u b e r geb. 27. Sept. 1907 in Hermannstadt, röm.kath., ledig, österr. Staatsbürger nach meinem Vater Josef Huber General der k.u.k. Armee, gest. 1944.

Schulbesuch: 4 Klassen Volksschule in Wien. 4 Klassen Realschule, 2 Jahre Handelsakademie, Wien.

Praxis: 1923/27 Angestellter bei der Generalvertretung der I.G. Farbenindustrie (Agfa-Photo) Wien I. Dominikanerbastei 8.

1927/32 Beamter der Banque du Commerce, Craiova (Rumänien). Drei Jahre als Korrespondent und Schalterbeamter in der Devisen-Abtg. für Französisch, Rumänisch und Deutsch. Zwei Jahre als Buchhalter in der Central-Buchhaltung des Bankinstitutes.

1933/36 Durch eine Erbschaft zu grösseren Kapitalbesitz gelangt, gründete ich gemeinsam mit meinem älteren Bruder eine offene Handels-Gesellschaft in Timisoara (Rumänien) "Hygiena" Import und Vertrieb von Baumwolle, Medizinalwatte u. hyg. Gummiwaren en gros. 1936 trat ich aus der Firma aus, welche mein Bruder bis zum Jahre 1944 d.h. bis zur Besetzung Rumäniens durch die Sowjets, mit gutem Erfolge weiterführte.

1937 im Februar kaufte ich mir einen 60 %-tigen Anteil an der "A s r a" Kunststeinfabrik, Kloss u. Co, Wien (damals Mittelbetrieb 35-40 Arbeiter u. Angestellte) und wurde pers. haftender Gesellschafter und gleichzeitig alleiniger Geschäftsführer jener Komandit-Gesellschaft. Ich leitete die Geschäfte genannter Fabrik bis zum Tage meiner Einberufung zur deutschen Wehrmacht im Jahre 1940.

Im Jahre 1944 fiel ich im Rahmen meiner Abteilung in sowjet-russische Kriegsgefangenschaft. Da ich durch meine Sprachkenntnisse und als Funker vielfach im Aufklärungsdienst verwendet worden war, nahmen die Sowjets dies als willkommenen Anlass, mich als Spion auf 25 Jahre zu verurteilen. Ich war bis zum März 1955 vermisst, da ich keine Verbindung mit zu Hause hatte und kehrte erst am 15. Oktober 1955 in die Heimat zurück.

Während meine Abwesenheit veranlasste der noch einzige Kommanditist der Firma die Liquidation meines Anteiles an der Fabrik. Im Jahre 1952 wurde ich tot erklärt und im Handelsregister gelöscht. Das Endresultat bestand darin, dass auf Grund einer Liquidationsbilanz, die natürlich schlecht ausfiel, umsomehr da der Betrieb ausgebombt war, einige tausend Schillinge, für mich, beim Pflegschaftsgericht deponiert wurden. Besagter Kommanditist führt das Unternehmen auch heute noch als kleinen Steinmetzbetrieb weiter.

./.

Meine allgemeinen und besonderen Kenntnisse sind folgende:

Sprachen: Französisch, Spanisch, Rumänisch, fliessend in Wort und Schrift, mit der üblichen Perfektion. Ungarisch fliessend, jedoch nur in Wort. Russisch radebrechend. Englisch nur einige ganz geringfügige Schulkenntnisse. Langjährige Auslandspraxis.

Kaufmännische Kenntnisse: In jeder Hinsicht versiert, sei es als Vertreter oder Beamter. Buchhaltung bis zur Rohbilanz.

Branchekenntnisse: Photo, Kine, Bankfach in allen Zweigen, Verbandstoffe, Steinmetz, Kunststein und Baubranche.

Funker: Vier Jahre als Funker in der deutschen Wehrmacht während des Krieges.

Führerschein: international Gruppe B.

Derzeit noch unbeschäftigt. Stand bis vor kurzem im Genusse der Erholungszeit für Spätheimkehrer.

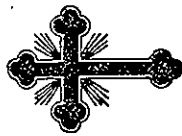
Ernst H u b e r
Wien III.
Klimschgasse 13/4

Herrn
Herrn J. H. H. H. H. H.

Herrn
Herrn J. H. H. H. H.

hbr. Anger-Fru Heimroth,
den 23.4.57.

Der Tod,
der jedes Menschen Auge bricht,
lehrt uns wohl scheiden —
vergessen nicht.

In tiefer Trauer geben wir Nachricht, daß unser innigstgeliebter, unvergeßlicher Sohn, Bruder,
Schwager, Onkel, Großonkel, Neffe und Cousin, Herr

Ernst Huber

Montag, den 15. April 1957, um 22¹² Uhr, nach kurzem, schwerem Leiden, versehen mit den Tröstungen
der heiligen Religion, im 50. Lebensjahre selig in dem Herrn entschlafen ist.

Der liebe Tote wird auf dem Wiener Zentralfriedhof (Eingang 2. Tor, Halle I) aufgebahrt und
Freitag, den 19. April 1957, um 14³⁰ Uhr, nach feierlicher Einsegnung im Familiengrabe zur ewigen
Ruhe bestattet.

Die heilige Seelenmesse wird Samstag, den 11. Mai 1957, um 8 Uhr in der Pfarrkirche zu
Maria Geburt am Rennweg gelesen.

Wien, den 17. April 1957
III, Klimschgasse 13

Helene Huber
Schwägerin

Blanka Heimroth
Mutter

Kurt Huber
Bruder

im Namen sämtlicher Verwandten

Huber

Strängt förtroligt.

UTDRAG

ang.samtal med Kurt Landwehr
von Pragenau

P.M.

Under vistelsen i Vladimir hörde Landwehr
von Pragenau aldrig talas om att någon svensk
skulle hållas fången där.

Däremot hörde han av österrikaren Ernst
Huber (avliden vid påsktiden 1957) i Vladi-
mir talas om Wallenberg och dennes chaufför.
Landwehr von Pragenau hade den uppfattningen,
att även Huber varit cellkamrat med Wallen-
berg. -----

Stockholm den 5 juni 1957.

/u/S.Lundström

Huber

Utarag.

Strängt förtroligt.

P.M.

Över samtal med Emil Brugger den 24 november 1958 i Bern.

Samtalet ägde rum hos kriminalkommissarie Schmidt vid den schweiziska säkerhetspolisen och hade - liksom Leiflands samtal med Brugger den 3 november 1958 - förmedlats av legationsrådet dr. Hunziker i schweiziska utrikesdepartementet. - I nedanstående uppteckning har Bruggers utsaga systematiserats; uppteckningen följer alltså icke samtalets gång.

.....
5. Vid en genomgång om med vilka utländska fångar Brugger varit tillsammans svarade han följande:

a. Bastamov kände han till, dock icke från Verchne-Uralsk utan endast från Vladimir. Han kände till att "finnarna" gemensamt kommit i rysk fångenskap i samband med en incident, vilken med största sannolikhet var Leino-gruppens överförande till Sovjetunionen. Han uppgav antalet finländare, som i detta sammanhang överlämnats till Sovjetunionen, till "18 eller 19". - Bastamov skulle man akta sig särskilt för. Han vore "ein ganz gefährlicher Mann". Enligt Brugger hade Bastamov frigivits i juli eller augusti 1956 och då förts till Villa Paulus. Bastamov hade varit svårt magsjuk under sin vistelse i Vladimir.

b. Rebekampff hade Brugger aldrig hört talas om.

c. Posh kände han till. Även denne vore "ein ganz gefährlicher Mann", men Brugger hade personligen aldrig träffat honom. Han trodde, att Posh vore ungrare.

d. Tamvelius kände icke Brugger till.

e. Lanzfelder vore honom obekant.

f. Schöckl var honom obekant, liksom

g. Manfred (i artikeln i Berner Tageblatt den 20 november

1958 avser Brugger med förkortningen M.v.H. icke Manfred utan en österrikisk medborgare vid namn Müller-Melborn).

h. Huber letade Brugger länge i minnet efter men gav upp.

i. Maximoff hade frigivits i oktober 1955 och vore "kein Spitzel".

j. Gouazé hade varit Bruggers bästa vän under fångenskapen. Han hade för några dagar sedan fått ett brev från Gouazé, i vilket denne inbjudit Brugger att besöka honom i Paris under en week-end.

.....
Stockholm den 26 november 1958.